อนุสรณ์
งานฌาปนกิจศพ
คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์

ณ วัดโสมนัสวิหาร

๑๕ มกราคม ๒๕๒๑

อนุสรณ์ งานฌาปนกิจศพ

คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑

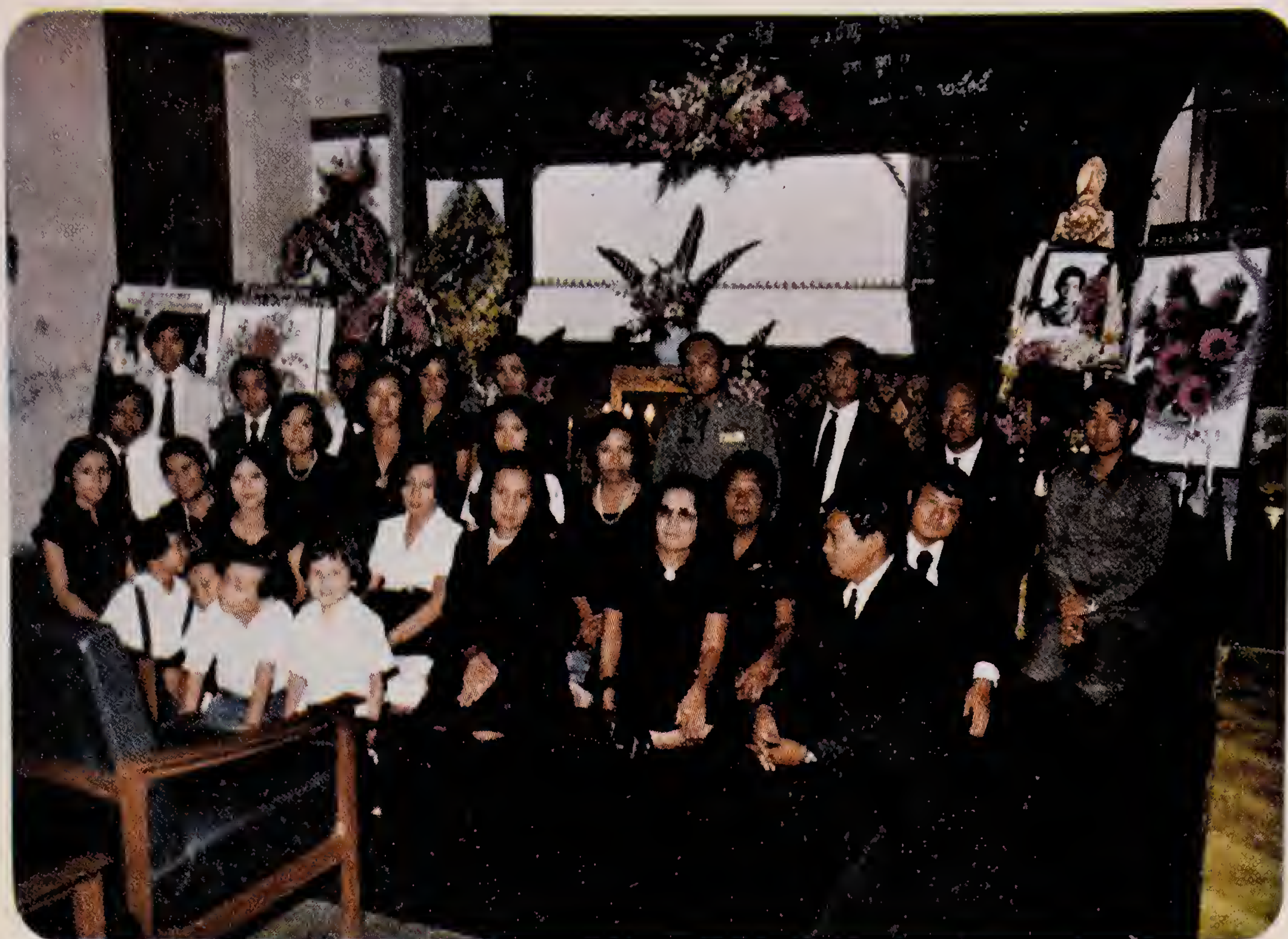
คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์

ชาตะ ๒๙ กันยายน ๒๔๖๑

มรณะ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๒๐

ขอขอบพระคุณอย่างสูง แด่ท่านที่เคารพทุกท่านที่กรุณามาเป็นเกียรติในพิธีกุศลสวดอภิธรรม และฌาปนกิจศพ คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์ ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

เจ้าภาพ

ลูกหลาน ก่อน บรรจุศพ

ญาติ พี่น้อง ลูกหลาน ของคุณแม่

หัวบี — สุดท้อง

หลับไม่ตื่น

ประวัติย่อ

คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์

คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ปีมะเมีย ที่ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นบุตรคนสุดท้อง ของ นายทุนหล่า เจริญจันทร์แดง และนางมณี เจริญจันทร์แดง มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๔ คน คือ

๑. นายส่าห์ (ถึงแก่กรรม)

๒. นางจันทน์เทพ ชัยทัต ภรรยานายฉลวย ชัยทัต อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์

๓. หม่อมสุภาพ วรวรรณ หม่อมใน ม.จ. นิตยากร วรวรรณ เจ้าของรถไฟสายพระพุทธบาทสระบุรี

๔. นางบุญศรี มุสิกานนท์ ภรรยา พันเอกพิเศษ ชม มุสิกานนท์ อดีตเลขานุการรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และหัวหน้ากองวิชาการ ร.ร. เตรียมทหาร กรมการศึกษาวิจัย กองบัญชาการทหารสูงสุด

คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์ ได้สมรสกับ พ.อ. พิเศษ ชม มุสิกานนท์ เมื่อ ๒๐ พ.ย. ๒๔๘๒ มีบุตรธิดารวม ๗ คน คือ

๑. พ.ต.ต. ชูศักดิ์ มุสิกานนท์ สารวัตรสืบสวนสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา สมรสกับอาจารย์ กิ่งแก้ว อาจารย์เอกวิทยาลัยนาฏศิลป์กรมศิลปากร

๒. อาจารย์ ชูศรี สนิทประชากร อาจารย์เอกวิทยาลัยครูจันทรเกษม สมรสกับ นายมนตรี สนิทประชากร วิทยากรเอกกรมป่าไม้

๓. นางสดใส ศรีธนสกุลชัย อดีตแอร์โฮสเตส บ.ด.ท. สมรสกับ นายพิพัฒน์ ศรีธนสกุลชัย ทนายความและเจ้าของบริษัทพัฒน์ทัวร์

๔. นางวาสนา ทวีศรี บริษัทสยามกลการ สมรสกับ นายมัชฌิม ทวีศรี ห้างหุ้นส่วนผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรง เพชรบุรีตัดใหม่

๕. นางชมศรี ศุขมิลินท์ B.S.E. สมรสกับ นายโสรัจ ศุขมิลินท์ บริษัท พิธานพาณิชย์ จ.ก. สุรวงษ์

๖. น.ส. มาณวิกา มุสิกานนท์ จบการศึกษาศิลปศาสตร์บัณฑิตทางสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ วิทยาลัยกรุงเทพ

๗. น.ส. อาบทิพย์ มุสิกานนท์ กำลังศึกษาปีที่ ๓ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คุณแม่บุญศรี มุสิกานนท์ ได้ป่วยเป็นโรคเส้นเลือดแตก เพราะความดันโลหิตสูงมากเมื่อ ๒๗ มี.ค. ๑๔ เข้าโรงพยาบาลรามาธิบดีเป็นครั้งแรก และได้คลายลงอยู่มาได้โดยการดูแลใกล้ชิดของแพทย์และสามี ในอาการที่ไม่สู้ปกตินัก กล่าวคือ แขนขาเป็นอัมพาตไปซีกหนึ่งตลอดเวลาอีก ๖ ปี ๑ เดือน ๒ วัน ด้วยกรรมวิธีที่ระมัดระวังอันถี่ถ้วน และผ่านการนำเข้าโรงพยาบาลอย่างฉุกเฉินถึง ๗ ครั้ง ส่วนครั้งสุดท้ายเกิดขึ้นเมื่อ ๑๘.๐๐ น. เศษ ของวันที่ ๒๓ พ.ค. ๒๐ หลังจากเข้าห้องน้ำก็มีอาการอัมพาตเพิ่มขึ้นหมดสติอาเจียน ต้องนำส่ง ร.พ. สยามโดยด่วน หลังจากตรวจเยี่ยวยาแล้วแพทย์ส่งเข้าห้อง I.C.U. ดูแลอยู่จนถึงประมาณ ๑๐.๐๐ น. วันที่ ๒๔ พ.ค. ๒๐ ก็ถึงแก่กรรมโดยหัวใจวายไม่ทำงานได้อีก ชีวิตจึงสิ้นสุด ณ โรงพยาบาลสยาม ซอยโชคชัย ๔ สรุปประมาณอายุได้ ๕๙ ปี ท่ามกลางความเศร้าสลดและเสียดายจากสามีและลูกหลานอย่างสุดซึ้ง

ประวัติการป่วย

คุณแม่บุญศรี ถูกนำเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลด้วยความกระทันหันรวมทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๗ มี.ค. ๑๔ ณ โรงพยาบาลรามาธิบดี ประมาณ ๒๑ วัน กลับไปรักษาตัวที่บ้าน

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ ต.ค. ๑๖ ณ โรงพยาบาลรามาธิบดี และย้ายไปโรงพยาบาลพระมงกุฎ กลับมารักษาตัวที่บ้าน ๘ ธ.ค. ๑๖ รวม ๑๕ วัน

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๑๗ ธ.ค. ๑๘ ณ โรงพยาบาลมุสลิม และกลับไปรักษาต่อที่บ้าน ๑๗ ม.ค. ๑๙

ครั้งที่ ๔ วันที่ ๒๗ ต.ค. ๑๙ ณ โรงพยาบาลมุสลิม และกลับไปรักษาต่อที่บ้าน ๒ พ.ย. ๑๙

ครั้งที่ ๕ วันที่ ๗ ม.ค. ๒๐ ณ โรงพยาบาลมุสลิมและได้กลับในวันเดียวกัน

ครั้งที่ ๖ วันที่ ๒๑ ก.พ. ๒๐ ณ โรงพยาบาลสยาม และกลับไปรักษาต่อที่บ้าน ๒๘ ก.พ. ๒๐ รวม ๘ วัน

ครั้งที่ ๗ วันที่ ๒๓ พ.ค. ๒๐ ณ โรงพยาบาลสยามอีก พอรุ่งขึ้น ๒๔ พ.ค. ๒๐ ก็ถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ เพราะไม่ฟื้นสติตลอดคืน

หมอรัศมีรักษาครั้งสุดท้ายกล่าวว่า "โรคนี้ เห็นใจคนป่วยเพราะหายยาก อาการเสื่อมลงเมื่อใดก็ได้ ในสมองมีเส้นเลือดเลี้ยง ๔ เส้นใหญ่ เส้นหนึ่งได้เสียไปแล้ว เส้นสองกำลังมีความดันสูงมาก อาจแตกหรือตีบเพิ่มขึ้นก็ได้ คนไข้อย่างนี้มักชอบอาหาร อาจเค็มจัด มันจัดก็ได้ และอารมณ์ก็มีส่วน อาจดีใจ เสียใจ สะเทือนใจก็ทำให้อาการเสื่อมง่ายขึ้น หายก็ไม่หาย อาจเป็นเมื่อไรก็ได้ น่าเห็นใจ จำต้องดูแลพิเศษ ให้รอดูพรุ่งนี้เช้าอาจดีขึ้นก็ได้ ถ้าความดันลดลง หรือไม่ตีบไม่แตกยิ่งกว่าเดิมต้องรอ"..................ขณะนั้นความดัน ๒๔๐/๑๕๐

บ่าย ๆ พบกับหมอคนเดิม พูดว่า "เสียใจด้วยนะ เมื่อเช้าช่วยกันเต็มที่แล้ว หัวใจก็ drop ปุ๊บไปเฉย ๆ"

สรุปว่า ได้ป่วยเริ่มเข้าโรงพยาบาลและเป็นอัมพาตตลอดมา คืนบ้างทรงกับทรุดเป็นเวลา ๖ ปี ๑ เดือน ๒๘ วัน ภายใต้การสนองบุญคุณของลูกหลาน และการดูแลโดยสามีอย่างใกล้ชิดตลอดมา ในขณะที่รู้ตัวก็มักจะเตรียมตัวจากไป มักสั่งให้หวีผมผัดหน้าทาแป้งให้อยู่ในท่าทางอันสง่าสวยงามเสมอ และสิ่งเหล่านั้นลูก ๆ ก็ปฏิบัติเป็นอาจิณ จึงสมความหวังก่อนจะดับขันธ์ตามธรรมชาติ

คติประจำใจ

หักใจ

ยศและลาภ หายไป ไม่ได้แน่
เว้นเสียแต่ ต้นทุน บุญกุศล
ทั้งสมบัติ ทั้งหลาย ให้ปวงชน
ร่างของตน เขายังเอา มาเผาไฟ

อาลัยจากคุณพ่อ

จากภาพพจน์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา ศรีเป็นคนซื่อ อดทน สะอาด เป็นที่ปรึกษาในยามคับขัน ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ช่วยสามีในทางที่ผิด เป็นคนแข็งแรงมาก แต่แล้วในปี ๒๕๑๓ เมื่อฉันได้อัตราพันเอกพิเศษและมีตำแหน่งหัวหน้ากองวิชาการ รร. เตรียมทหารแห่งกองบัญชาการทหารสูงสุด ศรีก็เริ่มป่วยกระเสาะกระแสะมีอาการวิงเวียนหัว หน้ามืดกลางถนน เราก็ไม่เข้าใจโรคอันแท้จริง พ.ท. สำรอง บินชัย กับ น.อ. หญิงอุไรวรรณ ร.น. นายแพทย์ผู้มีพระคุณทั้งสองก็ผลัดกันแนะนำเยียวยาแบบปฐมพยาบาล และแจ้งให้รู้ว่าเป็นความดันโลหิตสูงมากอยู่เสมอ รับการรักษาจากโรงพยาบาลจุฬา ฯ บ้างแต่ไม่สม่ำเสมอ อาการเป็น ๆ หาย ๆ ก็เห็นกันว่าเป็นของไม่แปลกตา จึงไปเลี้ยงลูกหลานอยู่เคหะแห่งชาติคลองจั่นตามลำพัง เพราะพ่อแม่ของหลานจิ๊บไปต่างประเทศ ศรีจึงรับภาระกิจนี้ด้วยความถนัดและสนุกสนานอย่างเต็มอกเต็มใจยิ่ง

๒๗ มี.ค. ๑๔ ศรีหลับแต่เช้า ๙ โมงเศษ ลูก ๆ เล่าว่าศรีลุกขึ้นตกใจญาติมาหาว่าตนแต่งตัวไม่เรียบร้อย คงวิ่งพรวดพราดผิดธรรมดา แต่ขณะนั้นฉันไม่อยู่บ้านจึงไม่ทราบชัดว่าได้ล้มบ้างหรือเปล่า ตอนเย็น ๔ โมงมาดูยังหลับ เด็กทุกคนนั่งงงเพราะไม่มีหมอ เมื่อฉันตามหมอได้ หมอก็ส่ายหน้าว่าความดันสูง ๒๒๐ เมื่อฉีดยาแล้วไม่ลง หมอศรีเกียรติ์ก็เสนอแนะให้นำส่งโรงพยาบาลรามาธิบดีด้วยนามบัตรของท่านในค่ำวันนั้น หามกันอย่างทุลักทุเลเข้าห้องฉุกเฉิน การรักษาพยาบาลดีมาก ในขณะนั้นอายุ ๕๓ ปีเศษ ก็ลืมตาอ้าปากได้ในระยะ ๒๑ วันเป็นโชคดีเหมือนถูกล๊อตเตอรี่ในท่ามกลางคนอื่นตายหมดเมื่อส่งมาในลักษณะเช่นเดียวนี้

เมื่อผ่านกายบำบัดตามวิธีแก้อำมพาตแล้วก็เหมือนผื่น สามารถเดินได้ปกติอยู่ประมาณ ๒ ปี รายการรักษาเหล่านี้เป็นที่เลื่องลือไว้เป็นผลงานให้นักเรียนแพทย์ศึกษาต่อไปในมหาวิทยาลัยมหิดลสมัยนั้น

แต่ ๒๔ ต.ค. ๑๖ เวลา ๓ ทุ่มเศษเกิดอาเจียนตากลับชักไขว่คว้าอากาศหาย

ใจไม่ออกเสมหะขึ้นจุกคอทันที นี้คืออาการเส้นโลหิตแตกหรือตีบตันในสมอง ฉันก็หามกันขึ้นรถส่งโรงพยาบาลเดิมเพราะมีประวัติไว้ อีก ๓ อาทิตย์ต่อมาโรงพยาบาลรามาขอร้องให้กลับเพราะจะรับคนไข้หนักกว่านี้ ฉันต้องหามทุลักทุเลพาไปไว้โรงพยาบาลพระมงกุฎโดยหมอวันดีช่วยกรุณารับรักษา กาลเวลาผ่านไปก็บรรเทาขึ้นพอกลับบ้านได้ในวันที่ ๘ ธ.ค. ๑๖ ลูกทุกคนเปลี่ยนเวรกันมาเป็นพยาบาล ทำทุกอย่างที่จำมาจากโรงพยาบาลและจากพยาบาลพิเศษที่เราหามาเฝ้าไข้ คนป่วยแสนจะอดทนเพราะขณะอยู่ในโรงพยาบาลจะเต็มไปด้วยสายระโยงระยางทุกชนิดนับไม่ถูก มองแล้วเหมือนปลาหมึก คิดดูก็น่าสงสารสุดจะทน ก็ยังอุตส่าห์รอดหลุดพ้นภาพเหล่านั้นออกมาอย่างปาฏิหาริย์ ศรีเล่าว่ายมพบาลพาไปแล้วเถียงกันแล้วส่งคืนว่า “ไอ้อ้วนเฮียนมากยังไม่เอา”

๑๗ ธ.ค. ๑๘ ในฤดูหนาวจัด ณ บ้านหลังใหม่คลองจั่น ตักแกงอยู่แข็นหยุดในอากาศ นัยตาค้างนิ่งไปหมดเกิดการชักกระตุกเกร็งไปหมดทั้งตัว ตาเหลือก เรียกไม่ขานรับ มือขาหงิกงอ น่าหวาดเสียวแก่ผู้พบเห็น ฉันกับเพื่อนบ้านต้องยกกันทุลักทุเลส่ง ร.พ. ที่ใกล้สุด คือ โรงพยาบาลมุสลิม หัวหมาก การรักษาพยาบาลเป็นไปแบบทุกคนหายใจไม่ทั่วท้องที่มาพบเห็น ฉันก็เล่าประสพการณ์ต่าง ๆ ผ่านมาให้หมอซึ่งยังไม่คุ้นกับโรคชนิดนี้ แต่นายแพทย์ก็ปฏิบัติได้ผลพอที่จะดำเนินชีวิตอัมพาตต่อไปอีกได้ และสามารถกลับมาพูดคุยกันที่บ้านได้อย่างประหลาด

๒๗ ต.ค. ๑๙ เวลาสายหลังอาหาร ชักกระตุกไขว่คว้าอากาศ กัดปากและขากรรไกรแข็ง ฉันไม่อยู่เพราะไปรับเงินเดือน แต่ทราบข่าวว่าอยู่ใน ร.พ. มุสลิมเรียบร้อยแล้ว ได้รักษาพยาบาลทำนองเดียวกันด้วยความทรมานใจบุตรหลานญาติมิตรนาน ๘ วัน ร้องกลับบ้านในวันที่ ๒ พ.ย. ๑๙ มารักษาตัวต่อที่บ้าน

๗ ม.ค. ๒๐ หลังอาหารเช้า ชักตาค้าง ปากเบี้ยว มือขาเกร็งรีบพาเข้าโรงพยาบาลมุสลิมอีกเพราะมีประวัติไว้แล้ว ฉีดยา ๒–๓ เข็มนอนพักรอดูเหตุการณ์ หมอก็สั่งกลับได้ เพราะ ร.พ. ไม่พร้อมจะรับได้ คงรักษาพยาบาลกันเองที่บ้าน กำลังใจคนไข้จะดีขึ้นถ้ารู้ว่าเป็นบ้าน และท่ามกลางลูกผัวของตนเอง

๒๑ ก.พ. ๒๐ ชักหงิกงอไขว่คว้าตาค้างอีกในเวลาเย็น ทุกคนตกลงใจรีบส่ง ร.พ. สยามซึ่งใกล้ที่สุด เพราะ ร.พ. มุสลิมปิดตัวเองแล้ว ครั้งนี้หมอรัศมีรับรักษา โดยวิธีตรวจสมองและคลื่นหัวใจเต็มที่แม้ค่าใช้จ่ายจะสูงที่สุดในเมืองไทย แต่ทุกคนก็พยักหน้ายอมรับให้รักษา การรักษาเป็นไปอย่างปราณีต ทำให้ทุกคนเลื่อมใส ร.พ. นี้ เพราะมีเครื่องทันสมัยและทันเหตุการณ์เวลาด้วย จากผลของยาทำให้หลับและตื่นแบบซึม ๆ เมื่อรู้ตัวก็ร้องไห้ทำให้คนสงสารคล้ายกับจะรู้ตนเองว่าไปไม่รอด ร้องหาพ่อตลอดเวลา แสนปริเวทนาการมาก ต้องรีบนำกลับในเที่ยง ๒๘ กพ. ๒๐ รักษากันที่บ้านตามที่จำมา

สามเดือนต่อมาคงมีความสุขแบบเห็นหน้ากันในครอบครัวไม่มีอะไรผิดแปลกจากเคย เหมือนเทียนจะดับย่อมมีแสงเกิดสว่างผิดปกติ เราทุกคนอ่านรายงานว่าศรีดีขึ้นรู้อะไรชัดเจน แข็งแรงมาก เราพาไปเที่ยวไหว้พระโสธรในวันสงกรานต์พาไปเที่ยวเล่นตามตลาด แต่แล้วความประมาทของผู้ดูแลด้วยที่ธรรมชาติหลอกเราหมด

๒๓ พ.ค. ๒๐ เวลา ๑๗.๐๐ เศษให้ข้าวมันไก่กิน แล้วลูกพาอาบน้ำเพราะฝนตกหนักอากาศเย็นจัด ๑๘.๓๐ ก็ทราบว่าขาทั้งสองข้างไม่ยอมเดิน ใช้น้ำร้อนและน้ำมันมวยช่วยให้เลือดร้อนก็ไม่ได้ผล ศรีเริ่มร้องไห้คล้ายกลัวตาย เราก็ได้แต่ปลอบโยนและสวนให้ถ่ายอุจจาระที่บอกว่ายังไม่ถ่าย เมื่อเสร็จแล้วก็บอกว่าสะบายใจ แต่แล้วเกิดอาเจียน ข้าวมันไก่ก็ออก หมดสติกัดปากเลือดกลบปาก อาเจียนไม่หยุดก็จำต้องส่ง ร.พ. สยามในค่ำวันนั้น หมอรัศมีบอกพวกเราว่า ความดัน ๒๔๐/๑๕๐ ต้องส่งห้อง I.C.U. ท่านพูดปลอบใจญาติว่า "โรคนี้ เห็นใจคนไข้ มันหายยากเป็นแล้วหายเสื่อมลงเมื่อไรก็ได้ ในสมองมีเส้นเลือดใหญ่ ๔ เส้น เสียไปแล้วเส้นหนึ่ง เส้นสองกำลังมีความดันสูงมาก อาจแตกหรือตีบเพิ่มขึ้นได้ คนไข้อย่างนี้ชอบกินอาหารมาก อาจเค็มจัด มันจัดก็ได้ และเกิดอารมณ์ดีใจ เสียใจ สะเทือนใจก็จะทำให้เสื่อมง่ายขึ้น หายก็ไม่หาย อาจเป็นมากขึ้นเมื่อไรก็ได้ น่าเห็นใจ...

จำต้องจัดดูแลพิเศษในห้อง I.C.U. ให้รอดู พรุ่งนี้เช็คใหม่ อาจดีขึ้นก็ได้ถ้าความดันลดลงหรือไม่ตีบแตกกว่าเดิม ต้องรอ.........

อังคาร ๒๔ พค. ๒๐ ทราบข่าวว่า ไม่รู้สติตลอดคืนจน ๐๙.๓๐ น. คงนอนสงบ แอบดูทางช่องกระจกเห็นมีการฉีดยา ๒ ครั้ง และแล้ว ๑๐.๐๐ เศษก็ได้ข่าวว่า เรียบร้อยแล้ว คือไม่อาจหายใจ. หมอพูดกับเราว่า "เสียใจด้วยนะ เมื่อเช้าช่วยกันเต็มที่แล้ว หัวใจก็ drop ปุบไปเฉยๆ" นี่แหละครับชีวิตที่ผมบันทึกไว้ สุดสิ้นกันที เหลือแต่ความดี ความคุ้นเคย ความเกี่ยวข้องที่จำได้ซึ่งเราก็ร่วมทั้งทุกข์ทั้งสุขกันมา ผมมิอาจบรรยายได้ เพราะเป็นความในใจทุกประการ เหล่านี้ต้องกราบขอโทษท่านที่ได้อ่านบันทึกนี้ เพราะออกมาได้จากธารน้ำรักภรรยาคู่ทุกข์ด้วยความจริงใจอันลึกซึ้ง เมื่อเขาจากไปไม่กลับ คืนนั้นฉันฝันเห็นเขาตอนตีสามเดินข้ามทุ่งนาไปไกล ฉันตะโกนตะโกน แล้วก็คลำไฟฉายกลัวเขาเป็นอันตราย แต่ศรีไม่เหลียวมาอีก เหมือนภาพยนต์ตอนจบ ฉันตกใจตื่นแล้วก็ได้ข่าวร้ายดังนี้ ขอให้ศรีไปดีที่สุดนะคนดีของฉัน

สามี

อาลัยคุณแม่

วันที่ ๒๔ พ.ค. ๒๕๒๐ นี้ เป็นวันที่เศร้าที่สุดในชีวิตของลูก เพราะเป็นวันที่ลูกต้องสูญเสียสิ่งที่ลูกรักและเทอดทูนที่สุดในชีวิตของลูก ลูกไม่คาดคิดเลยว่าแม่จะจากเราไปรวดเร็วเช่นนั้น แม่เป็นแม่ที่ดีที่สุดของลูก ๆ เป็นห่วงเป็นใยลูกตลอดเวลา ลูกเป็นลูกชาย คนเดียว และคนโตของแม่ ลูกได้พยายามทำดีที่สุดตามที่แม่ได้อบรมสั่งสอนลูก ลูกเสียดายที่ไม่มีโอกาสได้ตอบแทนพระคุณของแม่เท่าที่ควร เพราะบางครั้งงานในหน้าที่ของลูกไม่เอื้อต่อการที่จะไปเยี่ยมแม่ได้บ่อยนัก แต่ทุกครั้งที่ได้ข่าวไม่สบายใจของแม่ ลูกก็มิได้นิ่งนอนใจ ลูกจะต้องรีบไปทันที แต่ครั้งนี้ลูกไปไม่ทันได้เห็นใจแม่ ลูกเสียใจเหลือเกิน

แม่เป็นผู้มีนิสัย สุขุม เยือกเย็น อดทนต่อความยากลำบากทั้งหลาย ซึ่งนิสัยต่าง ๆ ของแม่ก็ได้ถ่ายทอดให้กับลูก พร้อมทั้งคำสั่งสอนต่าง ๆ ซึ่งนับได้ว่าแม่เป็นกุลสตรีคนหนึ่งซึ่งหาผู้ใดเทียบเท่าได้ยาก

ถ้าชาติหน้ามีจริง ลูกขอไปเกิดเป็นลูกแม่อีกและขอได้มีโอกาสตอบแทนพระคุณของแม่ให้มากกว่านี้อีก

พ.ต.ต. ชูศักดิ์ มุสิกานนท์ (ตุ๊)

๑๐

กราบเท้าแม่

ลูกเป็นสิ่งที่สวยงามที่สุดในชีวิตของแม่ แม้แม่จะพูดอยู่เสมอ ลูกก็ยังไม่เข้าใจ จนกระทั่งวันหนึ่งที่ลูกมีความเจ็บปวดถึงขีดสุด หัวใจลูกคิดถึงแม่อย่างจับใจ และคิดถึงอยู่ตลอดระยะเวลานั้น จนกระทั่งถึงเดี๋ยวนี้ลูกเข้าใจความรู้สึกของแม่อย่างแจ่มแจ้ง โดยเฉพาะแม่ของลูกซึ่งเป็นผู้ที่เลี้ยงลูกมาด้วยมือของแม่เองทั้ง ๗ คน แม่ไม่มีคนใช้เหมือนแม่ในปัจจุบัน ญาติผู้ใหญ่ก็ไม่มีช่วยเลี้ยง เพราะแม่เป็นลูกกำพร้า ลูกเข้าใจได้ทีเดียวว่าภาระกิจนี้เป็นภาระกิจอันใหญ่หลวง หนัก และต้องอาศัยความอดทนเป็นที่ตั้ง แต่ด้วยความรักเลือดในอกของแม่ แม่ก็ประคับประคอง จนลูก ๆ ทุกคนเป็นคนดี แม่บอกว่าเลี้ยงให้โตก็ไม่ยาก แต่เลี้ยงให้ลูกสมบูรณ์ในด้านจิตใจด้วยนั้น แม่ก็มีส่วนเป็นอย่างมากที่จะให้ความอบอุ่นแก่ลูก ลูกของแม่ทั้ง ๗ คน จึงเป็นที่ยอมรับในสังคมว่าเป็นคนดี มีจิตใจและมีสุขภาพจิตดี บางทีแม่มักจะพูดเล่นกับพ่อด้วยความภูมิใจว่าลูกเธอนี้ช่างสวยทั้ง ๗ คนนะ ลูกจึงเข้าใจในเดี๋ยวนี้ว่าแม่หมายถึงหลาย ๆ อย่าง มิใช่แต่รูปสมบัติอย่างเดียว แม่อบรมให้ลูกเป็นคนดี มีคุณสมบัติที่ดีเท่าที่แม่จะถ่ายทอดได้ ก่อนใกล้วันแม่จะจากไป แม่ได้เตือนลูกเกี่ยวกับหลานว่าอย่าทำงานจนลืมลูก รู้จักแบ่งเวลาให้กับลูกบ้าง มิฉะนั้นลูกจะเสียเด็กตอนนี้ แม่อยู่ก็พอแทนได้ ถ้าแม่ไม่อยู่จะลำบาก แม่รู้ว่าลูกนั้นระยะหนึ่งทำแต่งานและเรียนจนไม่ค่อยมีเวลาให้กับครอบครัว และอีกประโยคที่แม่เตือนเป็นข้อคิดก็คือ แม้พ่อแม่เป็นใหญ่เป็นโตสูงสุด แต่ลูกไม่ได้ดีชาตินี้ก็จะหาความสุขได้ยาก เหมือนหนามยอกอยู่ในอก แม่ได้ตักเตือนลูกถึงวิธีการครองเรือนครองครอบครัวอยู่เสมอ แม่เป็นผู้หญิงที่อดทนที่สุด ใจเย็น ไม่ปากร้ายว่าใครเลย ลูกเขยลูกสะใภ้ทุกคนแม่ยกย่องเรียกคุณทุกคน วันที่แม่จากไปสามีของลูกก็เสียน้ำตา เช่นเดียวกับลูกของแม่เหมือนกัน เขาบอกว่า ตลอดเวลาเท่าที่คุ้นเคยกัน แม่ให้เกียรติเขาตลอดเวลา ยกย่องว่าเป็นที่พึ่งของลูกแม่อย่างดี แม้ว่าพ่อดูจะมีอุปนิสัยซึ่งแตกต่างจากแม่มาก แต่แม่ก็มีส่วนถ่ายทอดลักษณะของแม่ให้กับลูก ๆ หลายอย่าง เช่น

ความสะอาด บางคนที่เพิ่งรู้จักแม่ หรือคนใช้ที่เข้ามาใหม่มักจะขบขันเมื่อแม่บอกว่าให้ล้างมือเสียก่อนจะเก็บผ้าหรือจะรีดผ้า หรือบางครั้งเมื่อลูกกลับเข้าบ้านแม่จะบอกให้ลูกล้างมือ ล้างหน้าล้างตาเสียก่อนเป็นต้น นอกจากนั้น เรื่องความใจเย็น ไม่เคยว่าร้ายใคร ความรักสวยรักงามตามลักษณะลูกผู้หญิง แม่ก็เป็นตัวอย่างที่ดี สิ่งหนึ่งซึ่งลูกได้รับจากแม่ก็คือ เรื่อง การทำอาหารโดยเฉพาะอาหารทางภาคเหนือ เพราะแม่เป็นคนเมืองเหนือ ลูกก็ได้จดจำนำมาทำพอออกแขกไปได้ มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ลูกยังจดจำได้ แต่มิอาจนำมากล่าวได้หมด นอกจากเก็บไว้อยู่ในความทรงจำของลูก และคิดว่าจะไม่มีวันลืมเลือน เพราะสิ่งใดที่แม่เตือนลูก ย่อมเป็นความหวังดี และออกมาจากใจด้วยความรักอันแท้จริง ลูกไม่คิดเลยว่าแม่จะอยู่กับเราน้อยเกินไปเช่นนี้ ลูกยังคิดว่าแม่น่าจะได้อยู่ดูความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงของลูก ๆ ต่อไปอีก ทำไมจึงได้ด่วนจากลูกไปเร็วนัก แม้ชาตินี้ลูกจะยังไม่มีโอกาสตอบแทนพระคุณของแม่เต็มที่นัก ถ้าชาติหน้ามีจริง ลูกขอตามไปเกิดเป็นลูกแม่อีก และขอไปเกิดเป็นลูกแม่ทุก ๆ ชาติไป

จากลูก

ชูศรี สนิทประชากร (แดง)

อาลัยแม่

"แม่ ๆ ทั่วไป

แม่นกแม่ไก่	มีใจเดียวกัน
รักลูกทุกคน	ตลอดจนแม่ฉัน
รักลูกทั้งนั้น	ป้องกันทุกข์ภัย
แม่จำ แม่จำ	ตั้งหน้าตั้งตา
หาข้าวของให้	ให้นมให้น้ำ
แม่ทำทั่วไป	เพราะความรักใคร่
น้ำใจแม่ดี	ให้กินให้นอน
แม่กกแม่สอน	ให้เล่นเต็มที่
หาใครรักเท่า	แม่เราไม่มี
ความรักอย่างนี้	เป็นศรีลูกเอย

เสียงเด็ก ๆ ท่องจำทำให้คิดถึงแม่มากขึ้น แม่ของลูกเป็นเช่นนี้จริง ๆ แม่ต้องเหน็ดเหนื่อยลำบากกับพวกลูก ๆ มามาก ทำให้ร่างกายทรุดโทรม เกิดมีโรคประจำตัวขึ้น และเป็นเหตุให้แม่ต้องมีอายุสั้นลง

ลูกเคยมีแม่ที่ให้ความอบอุ่นทั้งกายและใจ อยู่กับแม่สบายใจเสมอ แม่เป็นที่รักของลูก ๆ เวลามีเรื่องเดือดร้อนไม่มีใครดีกว่าแม่ แม่เป็นห่วงลูกทุกคนเสมอ เวลาที่ลูกคนไหนหายไปหลายวัน แม่จะบ่นหาอยู่ตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่แม่ไปไหนมาไหนลำบาก บางครั้งแม่ก็บังคับให้พ่อพาไปเยี่ยมลูก ต่อไปนี้ไม่มีแม่อีกแล้ว ถึงอยากจะให้แม่กลับอย่างไร จะร้องไห้ให้ตาช้ำเพียงไร แม่ก็ไม่กลับคืนมาได้อีกแล้ว คิดแล้วใจหาย "นี่แหละชีวิตที่แท้จริง" ถ้ามีแม่ พ่อและทุกคนในบ้านก็คงสดชื่นกว่านี้ เพราะเมื่อขาดแม่

บ้านดูเงียบเหงาลงถนัด ไม่เหมือนตอนที่แม่มีชีวิตอยู่ ภาพต่าง ๆ ของแม่ยังคงติดตาลูกอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่าหัดเดินอย่างตั้งอกตั้งใจของแม่

แม่ต้องเหน็ดเหนื่อยกับชีวิตมามาก ต่อไปนี้ลูกขอให้แม่เป็นสุข และสงบอยู่ในโลกใหม่ของแม่ตลอดไป

สดใส ศรีธนสกุลชัย (ติ๋ม)

อาลัย......แม่

วันจันทร์ที่ ๒๓ พฤษภาคม มีเสียงโทรศัพท์ดังขึ้นมากลางดึกที่บ้านตรอก-จันทน์ จิตใจไม่ค่อยสบายเหมือนมีลางสังหรณ์ ติ๋วน้องสาวของข้าพเจ้าโทรมาบอกว่าคุณแม่นอนป่วยอยู่โรงพยาบาลสยาม ส่งโรงพยาบาลเมื่อตอนหัวค่ำ ต้อยน้องสาวอีกคนโทรมาบอก แล้วติ๋วก็วางสายเพราะต้องโทรไปบอกพี่ชายและพี่สาวอีก ข้าพเจ้ารีบโทรติดต่อไปโรงพยาบาลทันทีเพื่อถามอาการของแม่ ทางโรงพยาบาลบอกว่า "คุณบุญศรียังไม่รู้สึกตัวเลยตั้งแต่เริ่มเข้ามา ตอนนี้นอนอยู่ห้อง I.C.U." ข้าพเจ้าได้ยินดังนั้นรู้สึกใจหายวาบ คิดว่าคราวนี้คงหนักแน่ เลยถือโอกาสฝากฝั่งคุณแม่กับทางโรงพยาบาล อยากจะบึ่งรถไปเยี่ยมแต่ก็ไม่สามารถไปได้ เพราะใกล้เวลาเคอร์ฟิวส์ อีกประการหนึ่งห้ามเยี่ยม คืนนั้นทั้งคืนข้าพเจ้านอนไม่หลับกระวนกระวายตลอดคืน

วันอังคารที่ ๒๔ พฤษภาคม ข้าพเจ้ารีบตื่นแต่เช้า ออกจากบ้านพร้อมกับคุณเล็กสามีของข้าพเจ้า ก่อนไปโรงพยาบาลแวะไปที่บ้านพบคุณพ่อและน้องกำลังจะไปเยี่ยมคุณแม่ พวกเราพร้อมใจกันไปเยี่ยมคุณแม่ ถึงโรงพยาบาลประมาณ ๙.๐๐ น. แต่ปรากฏว่าคุณแม่นอนไม่รู้สึกตัวในห้อง I.C.U. ยังเยี่ยมไม่ได้ พวกเราเห็นเพียงมองผ่านบานกระจกเล็ก ๆ ทุกคนรู้สึกเศร้ามากยิ้มไม่ออก สักครู่เห็นหน้าคุณแม่ส่ายไปมาเล็กน้อยทั้ง ๆ ที่ไม่รู้สึกตัว และเห็นนางพยาบาลเข้ามาฉีดยาให้ โดยที่ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสได้คุยกับนางพยาบาลเลย ข้าพเจ้านึกในใจว่าการป่วยของคุณแม่ครั้งนี้คงจะเหมือนครั้งก่อน ๆ ตั้งแปดครั้ง คือว่านอนหลับหมดความรู้สึกไปหลายวัน และคงจะเหมือนครั้งแรกที่คุณแม่นอนป่วยที่โรงพยาบาลรามา ฯ มีสายยางระโยงระยางหลับไปนานยี่สิบกว่าวัน นับว่านานเกือบเดือน จึงค่อย ๆ รู้สึกตัวทีละเล็กน้อย จนกระทั่งทุกคนเกือบจะเรียกคุณแม่ว่า "เจ้าหญิงนิทรา"

การป่วยของคุณแม่แต่ละครั้งรวมแปดครั้งเกือบสิบปี เริ่มแต่โรงพยาบาลรามา ฯ พระมงกุฎ มุสลิม และท้ายที่สุดโรงพยาบาลสยาม มันเป็นการทรมาณคุณแม่

มาก และทรมานจิตใจแก่คุณพ่อและลูก ๆ ทุกคน พวกเราสงสารคุณแม่มากที่สุด เพราะบารมีของคุณพ่อจึงมีผู้คอยให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา การป่วยของคุณแม่หนักทุกครั้งจึงไม่ได้อยู่ห้องพิเศษ พวกเราจึงต้องจ้างพยาบาลพิเศษคอยดูแลอย่างใกล้ชิดทั้งกลางวันและกลางคืน มันเป็นภาพที่สลดใจมาก เพราะคุณแม่เป็นคนใจบุญทำบุญไว้มาก มีเมตตากรุณาชอบช่วยเหลือคนจนคนตกทุกข์ได้ยาก ปรานีสัตว์ ชอบปล่อยนกปล่อยปลา ตักบาตร แต่คุณแม่มีเวรมีกรรมที่คอยบังอยู่ ข้าพเจ้านึกอิจฉาคนอื่นที่มีอายุมากกว่าคุณแม่ แต่มีร่างกายแข็งแรงกระฉับกระเฉงกว่าคุณแม่มาก โธ่, อนิจจา! คุณแม่ไม่น่าด่วนไปเร็วเช่นนี้เลย

การจากไปของคุณแม่ครั้งนี้ ลูกคิดว่าเป็นการจากไปอย่างสงบ และนอนตาหลับโดยไม่ทรมาน ทำให้ลูก ๆ สบายใจ เพราะเกือบสิบปีที่คุณแม่ใช้ชีวิตที่ทรมาน การเป็นอัมพาตของคุณแม่เนื่องมาจากความดันโลหิตสูง ทำให้ร่างกายของคุณแม่ถูกเปลี่ยนไปเป็นเด็กอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากว่าไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้เลย แม้กระทั่งการเข้าห้องน้ำ การเดินเหินจึงต้องมีคนช่วยพยุง ดูแลใกล้ชิดจากคุณพ่อและลูก ๆ โดยเฉพาะน้องต้อยและตุ๊กตา ซึ่งคอยดูแลอย่างใกล้ชิดทั้งที่โรงพยาบาลและที่บ้านตลอดจนการให้ยาและวัดความดันทุกระยะทุกวันจากคุณพ่อ ผู้ซึ่งไม่กล้ายอมห่างคุณแม่เพราะความสงสารและใกล้ชิดกันมาเป็นเวลาหลายสิบปี

ท้ายสุดนี้ลูกขอให้ดวงวิญญาณของคุณแม่จงไปสู่สุขคติ ถ้าชาติหน้าเป็นจริงขอเกิดเป็นลูกของแม่อีก ลูกจะทำบุญกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แม่ของลูกทุกครั้งที่มีการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และวันเกิดของแม่ ๒๙ กันยายนของทุกปี ลูกจะระลึกถึงคุณแม่ตลอดไป

จาก

ลูกตุ๋ย (วาสนา ทวีศรี)

๑๖

กราบแม่ด้วยอาลัย

"อุ่นอะไร	หรือจะอุ่น	เท่าอกแม่
อุ่นแท้แท้	แม่จ๋า	หาไหนเหมือน
อกคนอื่น	หมื่นแสน	อาจแชเชือน
อกของแม่	มิเขยื้อน	จากลูกเลย"

แม่จ๋า
พระคุณนั้นสุดจะหาสิ่งใดเหมือน
น้ำใจแม่โชติช่วงเหมือนดวงเดือน
เตือนให้ลูกกตัญญูมิรู้วาย ฯ
　　　　รักอะไรหรือจะแท้เท่าแม่รัก
ผูกสมัครสายเลือดไม่เหือดหาย
รักอื่นยังประจักษ์ว่ารักคลาย
จืดจางง่ายไม่จีรังดังมารดา ฯ
　　　　จะเปรียบเทียบสิ่งใดย่อมไม่ได้
พระคุณแม่นั้นไซร้มากนักหนา
เมื่อแม่อยู่อุ่นใจลูกทุกเวลา
ได้เห็นหน้าแสนชื่นระรื่นใจ ฯ ....

.... วันนั้นลูกไปถึง รพ.สยามเวลา ๑๐.๓๐ น. ขึ้นลิฟต์ไปชั้น ๒ ตรงไปที่ห้อง I.C.U. ซึ่งห้ามเยี่ยม แต่เหมือนมีอะไรมาดันหลังลูกให้เข้าไปห้องนั้นให้ได้ ในขณะที่ห้องเปิดอยู่ ลูกขอพยาบาลเข้าไปดูอาการของคุณแม่ซึ่งป่วยหนักด้วยโรคความดันโลหิตสูง เข้า รพ. เมื่อวานนี้ แต่พยาบาลบอกว่าท่านเสียแล้วเมื่อ ๑๐.๑๕ น. ลูกไม่เชื่อ

ก็ลูกเห็นคนไข้ที่นอนอยู่อย่างหมดสตินั้นยังหายใจอยู่กับสายระโยงระยางของสายยางน้ำเกลือและต่าง ๆ นั่นหน้าของท่านซึ่งเบือนมาทางลูก ใช่ใช่คุณแม่แน่ ๆ แต่พยาบาลบอกว่าเตียงนั้นเป็นผู้ชายไม่ใช่ผู้หญิง ลูกรวบรวมสติแล้วถามพยาบาลว่าศพอยู่ที่ไหนขอดูให้แน่ใจว่าคุณแม่เสียแล้วจริง ๆ เพราะยังไม่เชื่อ ขอบคุณพยาบาลคนนั้นที่อุตส่าห์ร้องไห้ให้กับคุณแม่ของลูก เขาเชิญลูกไปยังห้องดับจิต พบว่าคุณแม่นอนหลับตาพริ้ม ริมฝีปากยิ้มกริ่ม อย่างคนหมดกังวลและสบายใจ คุณแม่คงไปสบาย ขอวิญญาณของคุณแม่จงไปสู่สวรรค์ ลูกขอกราบท่านด้วยความเคารพรัก กราบเพราะท่านคือแม่ที่ดีของลูก ๆ คือเพื่อนที่แสนดีของคุณพ่อ และคือสตรีที่น่าสรรเสริญ คุณแม่เป็นคนมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ไม่เคยทำความเดือนร้อนให้ใคร ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร ๆ แม้คุณแม่จะเจ็บป่วยคุณแม่ก็ได้พยายามช่วยตัวเอง ด้วยความเกรงใจผู้ปรนนิบัติรับใช้ แม้แต่จะเข้าห้องน้ำคุณแม่ก็พยายามลุกขึ้นและหนีไปเข้าเอง ชำระล้างด้วยตนเองโดยไม่ได้กวนใจใครให้เป็นที่น่ารำคาญ แม้แต่ทานข้าว คุณแม่พยายามยกมือขึ้นป้อนตัวเองด้วยมือทั้ง ๒ ของท่านซึ่งมือของท่านก็ทำงานไม่ค่อยได้ เพราะฉะนั้นท่านคือคุณแม่ที่แสนดีของลูก ๆ คนอย่างท่านมี ๑๐๐ ก็ให้ลูกหมดทั้ง ๑๐๐ ไม่เคยนึกถึงความสุขส่วนตัวเลยแม้แต่น้อย......... ลูกไปกับนายบุญสมคนรถเก่าของ รร. เตรียมทหาร เพื่อแจ้งข่าวให้คุณพ่อทราบ และเลือกเสื้อผ้าชุดที่คุณแม่รักมากที่สุดให้ แต่งหน้าตาให้คุณแม่อย่างสวยสมกับที่คุณแม่เคยสั่งไว้ว่า ถ้าตายก็ขอตายสวย ๆ คุณแม่มักจะเรียกคนใช้เช็ดตัวเตรียมผัดหน้าไว้เสมอในเวลาที่ป่วยหนัก ๆ ครั้งใด คุณแม่พูดว่าขอตายสวย แล้วท่านก็สวยสมใจจริง ๆ ถ้าวิญญาณของคุณแม่เดินมาดูร่างซึ่งนอนหมดสติอยู่นั้น คุณแม่คงจะภูมิใจว่าคุณแม่ได้แต่งชุดซึ่งรักมากที่สุดที่ลูก ๆ ช่วยกันเลือกมาให้ ในชุดสีฟ้าน้ำทะเล เปลือกตาก็สีฟ้าอ่อน ๆ รับกันกับชุด ปากสีชมพูอ่อน และแก้มที่มีสีแดงระเรื่อ ดูสดใสเหมือนคนที่มีชีวิตอยู่ ลูกเป็นคนกลัวผีที่สุดแต่ความกลัวนั้นได้หมดสิ้นไปเมื่อได้อยู่ใกล้ ๆ ร่างของคุณแม่ เหมือนคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่รู้สึกอบอุ่นใจอย่างบอกไม่ถูก คงจะเป็นเพราะว่า

ดวงวิญญาณของคุณแม่ได้วนเวียนปกป้องลูก ๆ อยู่ คุณแม่เป็นคนขยันและสะอาดอย่างหาตัวจับได้ยาก หวังว่าในภพหน้าลูกคงจะได้เกิดมาเป็นลูกของคุณแม่อีก

"ขอดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณแม่จงไปสู่สุคติเทอญ"

ชมศรี ศุขมิลินทร์ (ติ๋ว)

อาลัยพระคุณของคุณแม่

ในโลกมนุษย์เรานี้จะมีอะไรที่จะเศร้าโศกเสียใจเท่ากับการสูญเสียผู้เป็นที่รักและเคารพบูชาของตนไม่มีแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูญเสียบุพการีผู้มีพระคุณอย่างล้นเหลือ

ลูกเสียใจที่สุดที่ลูกต้องสูญเสียคุณแม่ไป ไม่น่าเชื่อเลยจริง ๆ ลูกคิดถึงคุณแม่มาก ลูกได้ขาดสิ่งรักสิ่งบูชาไปคนหนึ่ง ทำให้ลูกว้าเหว่ขาดความอบอุ่น คุณแม่เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูกอย่างเต็มใจ ลูกภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกของคุณแม่และยิ่งเป็นคุณแม่คนนี้ของลูกด้วยแล้ว ลูกมีความภาคภูมิสมกับที่ลูกเป็นลูกของคุณแม่ ทั้งคุณพ่อและคุณแม่เป็นผู้ให้ชีวิต ให้การศึกษาความเจริญ ให้อนาคตพร้อมทั้งให้คุณธรรมแก่ลูก

นาทีแรกที่ลูกรู้ว่าคุณแม่จากไป ลูกเหมือนยืนอยู่คนเดียวในโลกไม่มีอะไรอีกแล้วที่จะเสียใจเท่านี้ ลูกดีใจที่ได้รับใช้ปรนนิบัติคุณแม่อย่างใกล้ชิด ป้อนข้าว ป้อนน้ำ อาบน้ำให้ ลูกอยากรับใช้ให้นานแสนนาน แต่วันนี้และต่อไป คุณแม่ต้องจากลูกไปไม่มีวันกลับมาหาลูกอีก คุณแม่ได้หายไปจากโลกแต่ลูกรู้ว่าจิตใจของคุณแม่ยังอยู่กับลูกและคุณพ่อเสมอ คุณแม่ได้ทิ้งแต่ความน่าเสียดาย และความโศกเศร้าอย่างสูงสุดไว้กับเรา เพราะความป่วยของคุณแม่ทำให้เราต้องพลัดพรากจากกันไกล

คุณแม่เป็นคนมีนิสัยเยือกเย็น รักลูก ๆ มากแล้วยังเต็มไปด้วยความมีระเบียบ คุณแม่รักความสอาดเป็นชีวิตจิตใจ คุณแม่ยังสอนให้ลูก ๆ รักความสอาดมีระเบียบด้วย มีกิริยาสุภาพ พูดจาไพเราะ เพราะจะได้เป็นที่รักเอ็นดูของผู้อื่นด้วย คุณแม่ยังมีนิสัยชอบช่วยเหลือผู้อื่น ถ้าใครเดือดร้อนต้องการหางานทำคุณแม่ก็จะช่วยจัดแจงให้เป็นผลสำเร็จทุกครั้ง ความมี "พระคุณของคุณแม่" ประทับจิตของลูก ลูกคิดว่าลูกยังตอบแทนพระคุณของคุณแม่ไม่หมด เพราะพระคุณล้นเหลือจะไม่มีสิ่งใดอย่างแน่นอนที่จะมาทดแทนกันได้ นอกจากมีพระคุณต่อลูกแล้วยังเผื่อแผ่พระคุณให้ผู้อื่นด้วย คุณแม่ต้องได้รับกุศลในผลบุญที่คุณแม่ทำดีนี้แน่นอน คุณแม่ยังเป็นยอดหญิงมีเสน่ห์น่ารักในตัว ลูก

ซึ่งคุณค่าอย่างยิ่ง ขนาดเวลาคุณแม่ป่วยแต่ละครั้งก็หนักทุกครั้ง คุณแม่ก็ไม่วายเป็นห่วงพวกเราทุกคน

ถ้าชาติหน้ามีจริงลูกขอเกิดเป็นลูกของคุณแม่อีกเพื่อความสุขร่วมกัน ชาตินี้ลูกขอบูชาพระคุณของคุณแม่ชั่วชีวิต

"ต้อยลูกคุณแม่"
มาณวิกา มุสิกานนท์

๒๑

กราบเท้าคุณแม่ที่เคารพรัก

และแล้ววันนั้นมัจจุราชก็พรากคุณแม่ไปจากลูก ลูกไปเยี่ยมคุณแม่ที่รพ.สยาม หลังจากกลับจากมหาวิทยาลัย พอไปถึงห้อง I.C.U. ลูกก็ใจหายที่ไม่เห็นชื่อคุณแม่ ถามนางพยาบาล ๆ บอกว่า นางบุญศรีเสียแล้วตั้งแต่ ๑๐ โมงเช้า เขาล้อลูกเล่นหรืออย่างไร ลูกซบหน้าร้องไห้กับนางพยาบาลคนนั้นโดยไม่อายใคร ๆ โธ่ ! เมื่อเช้านี้ลูกยังเห็นคุณแม่นอนในห้องนั้น จากช่องประตูห้อง I.C.U. มีสายยางเต็มไปหมด ยังเห็นคุณแม่หายใจอยู่เลย ตั้งแต่เกิดมาก็เพิ่งจะรู้ซึ้งกับคำว่าตาย แต่ทำไมจึงต้องเรียนรู้คำนี้จากคุณแม่เป็นคนแรก งานศพก็ไม่ค่อยจะได้ไป พิธีศพเขาทำกันอย่างไรก็ไม่รู้จัก จึงเป็นเรื่องกระทบกระเทือนใจที่สุดในชีวิต

เมื่อถึงตอนรดน้ำศพลูกจึงยังทำใจไม่ได้ ผวากอดศพคุณแม่ วันนั้นคุณแม่สวยเหลือเกินใส่ชุดสีฟ้า หน้าตาก็อิ่มเอิบ ดูคล้ายกับมีแสงรัศมีฉายออกมาตามผิวหน้าและร่างกาย ในชีวิตลูกเคยเห็นสมเด็จ ฯ ท่านงามมากอย่างประหลาดดูเห็นเป็นแสงรัศมีฉายรอบตัว คุณแม่วันนั้นเป็นคนที่สองที่ลูกเห็นมีแสงรัศมีรอบตัวดูแปลกประหลาดมาก อันเป็นลักษณะของผู้มีบุญวาสนาเป็นแน่แท้คุณแม่เป็นสุขไปแล้ว และมีสีหน้ายิ้มให้กับทุก ๆ คน ทำให้ลูกมั่นใจว่าถ้านรกสวรรค์มีจริงคุณแม่คงได้ขึ้นไปสิงสถิตย์อยู่ ณ แดนสวรรค์เป็นแน่แท้ เพราะคุณแม่เป็นคนดีมีเมตตา ใจบุญสุนทาน ชอบทำบุญ มองคนในแง่ดี ไม่เคยคิดร้ายกับใคร เป็นห่วงหวังดีกับทุก ๆ คนที่ใกล้ชิด

ภาพคุณแม่ผุดขึ้นมาในความนึกคิด คุณแม่มีความยุติธรรมรักลูกและห่วงลูกทุก ๆ คน แต่ถึงกระนั้นลูกก็อดปลื้มใจมิได้ที่คุณแม่ห่วงลูกเป็นพิเศษเพราะลูกเป็นลูกคนสุดท้อง คุณแม่เคยป่วยเข้าร.พ.หลายครั้งหายออกมาทีไร คุณแม่ก็สัญญากับคุณพ่อว่าจะพยายามรักษาตัวให้มีชีวิตอยู่จนกว่าลูกคนสุดท้องจะเรียนจบ แต่ลูกยังเรียนไม่จบคุณแม่ก็ด่วนหนีจากลูกไป ตลอดมาตั้งแต่เล็กจนโตลูกมีความรู้สึกว่าลูกใกล้ชิดกับคุณแม่มาก คุณแม่ทำบุญกับลูก ๆ ทนทุกข์ทรมานเจ็บป่วย เปิดโอกาสให้ลูกทุก ๆ คนได้

มีโอกาสตอบแทนบุญคุณของคุณแม่ ลูกทุก ๆ คนได้มีโอกาสรับใช้คุณแม่ ส่วนลูกนั้นมีโอกาสรับใช้คุณแม่ด้วยแรงกายและแรงใจ แม้ลูกจะเคยป้อนข้าว อาบน้ำ ให้คุณแม่ คุณแม่ก็พูดไม่ค่อยชัด เดินก็ไม่ถนัด ช่วยตัวเองลำบาก คุณแม่ก็พยายามจะทำเองให้ได้มากที่สุด แต่ถึงกระนั้นลูกก็ยังเห็นคุณแม่เป็นที่เคารพรักของลูกอยู่ คุณแม่ยังคงเป็นคุณแม่แม้ร่างกายจะผิดปกติจากบุคคลอื่น ลูกก็พอใจที่จะอบอุ่นอยู่ในอ้อมอกแม่ คุณแม่พยายามอบรมสั่งสอนลูก ลูกดีใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกคุณแม่ผู้ซึ่งเป็นคนดี ต่อไปนี้คงไม่มีใครรักลูกเท่าคุณแม่อีก ลูกยังระลึกถึงคุณแม่เสมอ และลูกหวังว่าคุณแม่คงจะเป็นสุขอยู่ในสัมปรายภพ

อาบทิพย์ มุสิกานนท์ (ตุ๊กตา)

ความรักและกามารมณ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

๒๕

ความรักและกามารมณ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สรรค์ ศรีเพ็ญ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งสอนไว้ว่า

กาม. มีอยู่ ๒ ชนิดได้แก่

๑. วัตถุกาม ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน และวัตถุที่เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด น่าปรารถนา รักใคร่ ชอบใจ

๒. กิเลสกาม ได้แก่ความพอใจ ความรักใคร่ ความปรารถนา ความอยากได้ ความหลง ความยึดถือในกาม ความริษยาหึงหวง ความไม่ถือสันโดษ

(อยู่ในกามสุตตนิเทส ขุนทยนิกาย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๔๖)

กามคุณ. มีอยู่ ๕ ชนิดได้แก่

๑. รูปที่เห็นได้ด้วยตา น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

๒. เสียงที่ได้ยินด้วยหู น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

๓. กลิ่นที่ดมได้ด้วยจมูก น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

๔. รสที่ได้รับด้วยลิ้น น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

๕. โผฏฐัพพะที่ได้รับด้วยกาย น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

(อยู่ในธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๒)

ตัณหา. มีอยู่ ๖ ชนิดได้แก่

๑. รูปตัณหา ตัณหาที่เกิดขึ้นยึดถือรูปเป็นอารมณ์

๒. สัททตัณหา ตัณหาที่เกิดขึ้นยึดเสียงเป็นอารมณ์

๓. คันธตัณหา ตัณหาที่เกิดขึ้นยึดกลิ่นเป็นอารมณ์

๔. รสตัณหา ตัณหาที่เกิดขึ้นยึดรสเป็นอารมณ์

๕. โผฏฐัพพตัณหา ตัณหาที่เกิดขึ้นยึดโผฏฐัพพะเป็นอารมณ์

๖. ธัมมตัณหา ตัณหาที่เกิดขึ้นยึดธรรมเป็นอารมณ์

(อยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๖)

สุข. มีอยู่ ๒ ชนิดได้แก่

๑. กายิกสุข คือความสำราญทางกาย ความสุขที่ได้เสวยทางกาย สุขเวทนาซึ่งเป็นความสำราญเกิดแก่กายสัมผัส

๒. เจตสิกสุข คือความสุขทางใจ ความสุขที่ได้เสวยความสำราญเกิดแต่เจโตสัมผัส (อยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๕๐)

ความรักเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์จริงหรือไม่

เรื่องนี้จริงแน่นอนความรักเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ แต่ความทุกข์ทั้งมวลมิได้เกิดจากความรักเสมอไป ทั้งนี้เพราะความรักเป็นเพียงลูกศรดอกหนึ่งในบรรดาลูกศรจำนวนร้อยดอกพันดอก หรือเป็นเพียงเชือกเกลียวหนึ่งในบรรดาเชือกตั้งพันเกลียว พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ความโศกเกิดแต่ความรัก ความกลัวเกิดแต่ความรัก เมื่อพ้นจากความรักแล้วความโศกและความกลัวจะมีมาแต่ที่ไหน" อีกแห่งหนึ่งพระองค์ตรัสว่า "ความโศกและความกลัวย่อมเกิดจากสิ่งอันเป็นที่รัก เมื่อพ้นจากสิ่งอันเป็นที่รักแล้ว จะมีความโศกและความกลัวได้อย่างไร"

พระพุทธภาษิตนี้แสดงว่า "ทั้งตัวความรักและสิ่งอันที่รักเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ หรือความโศกเมื่อพ้นจากความรัก และสิ่งอันเป็นที่รักแล้ว ย่อมไม่ต้องโศกไม่ต้องกลัว"

ที่กล่าวว่า "ความทุกข์มิได้มาแต่ความรักแต่อย่างเดียวเท่านั้น" เพราะความทุกข์เนื่องจากเรื่องอื่นยังมีอีกมากมาย จนกว่าเราจะตัดกิเลสได้หมดทุกอย่าง เช่น ทุกข์ เพราะไม่มีเงินจะใช้จ่าย ทุกข์เพราะความเจ็บไข้ได้ป่วย หรือทุกข์เพราะกลัวแก่ กลัวตาย เป็นต้น

ความรักไม่ให้ความสุขบ้างเลยทีเดียวหรือ

ถ้ามองกันในแง่ความสุขที่เจือด้วยความเพลิดเพลิน (นันทิราคะ) เราก็ต้องยอมรับว่าความรักก่อให้เกิดความสุขชนิดนั้นได้ แต่ต้องยอมรับอีกข้อหนึ่งว่า มันเป็นเพียงสมมุติโวหารเท่านั้น ถ้ามองให้สูงขึ้นไปอีกหน่อยจะเห็นว่า ความรักทั้งสมหวังและผิดหวัง ย่อมทำให้กระวนกระวายและกระทบกระทั่งแก่ดวงจิตในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน มันทำให้จิตใจวุ่นวายเท่า ๆ กัน แปลกกันแต่เพียงว่า ความสมหวังเป็นความวุ่นวายที่เราต้องการ ความรักทำให้ดวงจิตดิ้นรนในทางได้ ในทางหวงแหน และก่อให้เกิดความริษยาในขั้นต่อไป และแล้วก็ ลงท้ายด้วยความทุกข์ ส่วนความชังก่อให้เกิดความวุ่นวายในทางผลักดันทำให้เกิดโทษะ และพยาบาทในขั้นต่อไป และแล้วก็ลงท้ายด้วยความทุกข์เช่นเดียวกัน เป็นความจริงที่ว่าคนเราอยู่ในโลกต้องรวมกลุ่มกันมิได้อยู่คนเดียว รักกันไว้ดีกว่าเกลียดกันเพราะถึงแม้มันจะก่อให้เกิดความทุกข์บ้าง แต่ก็เป็นความทุกข์ที่เรายินดีรับ ทั้งนี้เพราะมีสิ่งแลกเปลี่ยนชดเชย เช่นความรักลูกของพ่อแม่ แม้จะลำบาก เหน็ดเหนื่อย เพราะต้องเลี้ยงถนอมลูก ต้องตรากตรำอาบเหงื่อต่างน้ำเพื่อให้ลูกได้มีความสุข แต่ความชื่นใจชื่นชมในตัวลูกก็มีอยู่ และเข้าชดเชยให้หายเหนื่อยหายกังวลได้บ้างในบางครั้ง จึงเป็นการลบล้างกันไปในตัว

ทำไมคนเราจึงรักกันอยู่

ปัญหามีอยู่ว่าความรักและสิ่งที่เป็นที่รัก เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์และความเดือดร้อนแล้ว ทำไมคนเราจึงยังรักกันอยู่ ปัญหาตรงนี้ตอบง่าย และเข้าใจง่าย ก่อน

อื่นขอให้ท่านลองย้อนถามตัวเองดูว่า ความเกลียดชัง และความริษยาพยาบาทก็เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความทุกข์และความเดือดร้อนใช่หรือไม่ แล้วทำไมคนเราจึงยังมีความเกลียดชังริษยาพยาบาทกันอยู่ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่ามันก่อให้เกิดความทุกข์ในรูปลักษณะที่เปิดเผย ไม่มีความปิดบังซ่อนเร้นเหมือนความรักเลย ยาเสพติดให้โทษใคร ๆ ก็รู้ว่ามันไม่ดี แต่ก็ยังมีคนติดยาประเภทนี้จำนวนไม่น้อย ท่านจะเห็นแล้วว่าปัญหาจึงขึ้นอยู่ที่การอบรมฝึกฝนให้จิตใจเข้มแข็งอดทน เพื่อเอาชนะสิ่งที่ชั่วร้ายต่าง ๆ การที่เราพยายามตกเป็นทาสของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็เพราะเราไม่เข้มแข็งพอที่จะชนะมันได้

ควรปฏิบัติอย่างไรในเรื่องนี้

ผู้เขียนไม่ได้ชักชวนให้ท่านทั้งหลายเลิกรักกัน และมิได้ยุงให้ท่านเกลียดกัน แต่ขอเสนอเพียงข้อเท็จจริงตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเท่านั้น ผู้เขียนมิได้ห้ามท่านใช้ไฟ เป็นแต่เพียงบอกว่าไฟมันร้อน จะจับจะใช้ไฟก็ควรจะระวังไว้ ขอสรุปแนวปฏิบัติสำหรับเรื่องนี้ไว้ ๓ ประเด็นคือ

๑. ถ้าไม่รักเสียได้เป็นการดีเพราะทำให้จิตใจผ่องใสได้ง่าย การพ้นจากความรักและความชัง คงเหลือไว้แต่ความเมตตากรุณาและคุณธรรมในการบำเพ็ญประโยชน์ ทำให้จิตใจมั่นคงและประสพสุขในขั้นที่ดีกว่า และประณีตกว่า (แต่จะมีมนุษย์ปุถุชนทำเช่นนี้ได้สักกี่คน)

๒. ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ขอให้รักให้ถูกผู้ถูกคน รักให้ถูกกาลเทศะ ให้รักคนที่ดีและสิ่งที่ดี และรักอย่างมีเหตุผล อย่างลืมตามิใช่หลับตา

๓. แม้สิ่งที่ดีและคนที่ดีแล้ว ก็รักให้พอประมาณ รักแต่พอดีพองาม อย่าให้ถึงกับหลง เพราะถ้าหลงจะเป็นทางส่งเสริมให้คนที่เรารักเดินทางผิดได้ง่าย รู้จักยับยั้งชั่งใจไว้บ้าง เมื่อเราจำเป็นต้องกินปลาก็ระวังอย่าให้ก้างติดเข้าไปด้วย เพราะจะก่อความวุ่นวายภายหลัง

ประโยชน์จากการศึกษาเรื่องนี้

อย่างไรก็ตามการรู้ล่วงหน้าว่าความรัก หรือสิ่งที่รักเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ จะทำให้รู้จักระมัดระวัง และจะไม่เสียใจจนเกินไปเมื่อประสบกับความผิดหวังในความรักก็จะไม่ถึงถลำลึกจนเกินไป คอยมองดูความผิดหวังไว้บ้าง ซึ่งเมื่อประสบกับความผิดหวังเข้าจริง ก็จะได้เห็นเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ต้องตีโพยตีพายจนเสียผู้เสียคน การรู้ความจริงไว้ล่วงหน้าเป็นกำไรของผู้รู้อยู่เสมอ เหมือนเรารู้ว่าไฟร้อนก็ไม่บุ่มบ่ามจับไฟ เรารู้ว่าปลามีก้างก็จะไม่ตะกรุมตะกรามกินเข้าไป ความระมัดระวังเป็นทางดี ความประมาทเป็นทางเสื่อม

อย่างไรก็ดี ความรักที่ต้องสมบูรณ์ และเหมาะสม เป็นสิ่งอ่อนสลวย สวย-งาม นุ่มนวล และมีความละเอียดละไมแทรกซึมอยู่ทุกอิริยาบท เป็นสิ่งสูงส่งอันหนึ่งที่ธรรมชาติได้ประทานให้ เป็นสมบัติของมนุษย์ที่ยังข้องอยู่ในโลกีย์

พระอานนท์ตรัสสั่งสอนนางโกกิลาผู้หลงรักท่านเมื่อพบกันเป็นครั้งแรกว่า

"...... พระศาสดาตรัสว่าปรกติคนเราอาจจะรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกัน และต้องอยู่ร่วมกันนาน ๆ ต้องมีโสมนสิการ (การพิจารณาโดยแยบคาย) และต้องมีปัญญาจึงจะรู้ว่าคนนั้น คนนี้มีปรกติอย่างไร คือดี หรือไม่ดี ที่น้องหญิงพบเราเพียงครู่เดียวจะตัดสินใจได้อย่างไรว่าอาตมาเป็นคนดี อาตมาอาจจะเอาชื่อท่านอานนท์มาหลอกเธอก็ได้ ......"

"......ความรักเป็นเรื่องร้ายมิใช่เรื่องดี พระศาสดาตรัสว่าความรักเป็นเหตุให้เกิดทุกข์โศกและทรมานใจ การที่จะให้มีรักแล้วมิให้มีความทุกข์ติดตามมานั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้เลย ......"

"...... ความรักก็เหมือนกับการจับไฟนั้นแหละ ทางที่จะไม่ให้มือพองได้มีอยู่ทางเดียว คืออย่าจับไฟ อย่าเล่นกับไฟ ทางที่ปลอดภัยจากความรักก็ฉันนั้น มีอยู่ทางเดียวคืออย่ารัก ......"

"......ไฟคือราคะในจิตใจ คุกรุ่นอยู่ตลอดเวลา......."

(เรื่องที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นพระพุทธวจนะก็มี)

"...... ราคะ โทสะ และโมหะ กิเลสทั้ง ๓ ประการนี้ย่อมเผาบุคคลผู้ยอมอยู่ใต้อำนาจของมันให้รุ่มร้อนกระวนกระวายเหมือนไฟเผาไหม้ให้แห้งเกรียม ข้อแตกต่างแห่งกิเลสทั้ง ๓ ประการนี้ก็คือ ราคะนั้นมีโทษน้อย แต่คลายช้า โทสะมีโทษมากแต่คลายเร็ว โมหะมีโทษมากด้วยคลายช้าด้วย ......"

"......การได้เห็นคนอันเป็นที่รักเป็นความสุขก็จริง แต่มันเล็กน้อยเกินไปเมื่อนำมาเทียบกับความทรมานในขณะที่ต้องจากไป ......"

"...... ผู้ใดตกอยู่ในความรัก ดวงใจของผู้นั้นย่อมเป็นทาส ทาสของความรัก ทาสรักนั้นไม่มีใครสามารถช่วยปลดปล่อยได้ นอกจากเจ้าของดวงใจจะปลดปล่อยเอง..."

"...... ความรักต้องมีวงจรของมัน จนกว่ารักนั้นจะสิ้นสุดลง ชีวิตมักเป็นอย่างนี้เสมอ เมื่อใครคนหนึ่งพยายามดิ้นรนหาความรัก เขาไม่สมปรารถนา แต่พอเขาทำท่าจะหนีความรักก็ตามมา ความรักจึงมีลักษณะคล้ายเงา เมื่อบุคคลวิ่งมันจะวิ่งหนี แต่เมื่อเขาวิ่งหนีมันจะวิ่งตาม ......"

"......ผู้หญิงนั้นลงได้ทุ่มเทความรักแก่ใครแล้วก็มั่นคง เหนียวแน่นยิ่งนัก ยากที่จะถ่ายถอน และความรักที่ไม่มีทางสมปรารถนาเลยนั้นเป็นความปวดร้าวอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิง ดวงใจของเธอจะระบมบ่มหนอง ในที่สุดก็แตกสลายลงด้วยความชอกช้ำนั้น ...."

"....... เมื่อเราเร่าร้อนและกลัดกลุ้มถึงที่สุด น้ำตาเท่านั้นที่จะช่วยบรรเทาความระทมขมขื่นลงได้บ้าง เพื่อนที่ดีในยามทุกข์สำหรับผู้หญิงก็คือน้ำตา ดูเหมือนจะไม่มีอะไรอีกแล้วที่จะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจได้เท่าน้ำตา แม้มันจะหลั่งไหลจากขั้วหัวใจ แต่มันก็ช่วยบรรเทาความอึดอัดลงได้บ้าง ...."

"....... ผู้หญิงถือว่าชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของความรัก ตรงกันข้ามกับผู้ชายซึ่ง

มักจะถือและเห็นว่าความรักเป็นเพียงบางส่วนของชีวิตเท่านั้น เมื่อเกิดความรัก ผู้หญิงจึงทุ่มเททั้งชีวิตและจิตใจให้แก่ความรักนั้น ทุ่มเทอย่างยอมเป็นทาส ...."

".......ไม่ควรปล่อยตนอยู่ภายใต้อำนาจแห่งความรัก เพราะการพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักเป็นเรื่องทรมาน และเรื่องที่จะบังคับมิให้พลัดพรากก็สุดวิสัย ทุกคนจะต้องพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักที่พอใจไม่วันใดก็วันหนึ่ง ...."

"....... อะไรเล่าจะเป็นความชื่นใจของสตรีมากเท่ารู้สึกว่าชายที่ตนพะวงรักมีความห่วงใยในตน สตรีเป็นเพศที่จำความดีของผู้อื่นได้เก่ง พอ ๆ กับการให้อภัยและลืมความผิดพลาดของชายอันตนรัก การให้อภัยแก่คนที่ตนรักนั้นไม่มีสิ้นสุดในหัวใจของสตรี และบางทีก็เป็นเพราะธรรมชาติอันนี้ด้วยที่ทำให้เธอชอกช้ำแล้วชอกช้ำอีก แต่มนุษย์ทั้งบุรุษและสตรีเป็นสัตว์โลกที่ไม่ค่อยจะรู้จักเข็ดหลาบ จึงต้องชอกช้ำอยู่ด้วยกันเนือง ๆ ...."

".......เมื่อใดความรักและความหลงครอบงำจิต เมื่อนั้นบุคคลก็มืดมนเสมือนตาบอด ...."

".......ผู้หญิงมีความอ่อนแอทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีเรื่องเดียวเท่านั้นที่สตรีทนได้ดีกว่าบุรุษ นั่นคือการทนต่อความเจ็บปวด ...."

".......ความรักเป็นสิ่งที่ทารุณและเป็นเครื่องทำลายความสุขปวงชน ทุกคนต้องการความสมหวังในชีวิตรัก แต่ความรักไม่เคยให้ความสมหวังแก่ใครถึงครึ่งหนึ่งแห่งความต้องการ ยิ่งความรักที่ฉาบทาด้วยความเสน่หาด้วยแล้วจะเป็นพิษแก่จิตใจทำให้ทุรนทุรายดิ้นรนไม่รู้จักจบสิ้น ความสุขที่เกิดจากความรักนั้นเหมือนความสบายของผู้ป่วยที่ได้กินของแสลง ...."

".......เมื่อหัวใจถูกลูบด้วยความรัก หัวใจนั้นจะสร้างความหวังขึ้นอย่างเจิดจ้า แต่ทุกครั้งที่เราหวัง ความผิดหวังก็อาจจะรออยู่ ฉะนั้นจึงอย่าหวังอะไรให้มากนัก......"

"......ความรักความเสน่หาไม่เคยเป็นที่พึ่งของใครอย่างจริงจังได้ มันเป็นเสมือนตอไม้ที่ผุ จะล้มลงทันทีเมื่อถูกคลื่นจัดซัดสาด ...."

"......กามคุณนั้นเป็นของที่ไม่เที่ยงยั่งยืน มีสุขน้อยแต่มีทุกข์มาก มีโทษมาก ความคับแค้นเป็นมูล และมีทุกข์เป็นผล ...."

"...... สตรีสามารถเข้าใจวิถีแห่งความรักได้อย่างรวดเร็ว แม้เธอจะไม่ชอบชายที่ชอบเธอ แต่เธอก็อดภูมิใจมิได้ที่มีชายมารักหรือสนใจ ......"

"...... อันธรรมดาความรักนั้น มันเป็นธรรมชาติที่เร่าร้อนอยู่แล้ว ถ้ายิ่งมันเกิดขึ้นในฐานะที่ไม่เหมาะสมเข้าอีก (คือภิกษุณีรักพระภิกษุ) มันก็จะยิ่งเพิ่มความเร่าร้อนมากขึ้น ......"

"......ภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตไม่พิจารณาเห็นรูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะใด ๆ ที่ครอบงำรัดใจของบุรุษได้มากเท่ารูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะแห่งสตรี ภิกษุทั้งหลาย เราพิจารณาเห็นรูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะใด ๆ ที่สามารถครอบงำรึงรัดใจของสตรีได้เท่ารูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะแห่งบุรุษ ...."

"...... ความงามกับอันตรายนั้นมักจะมาด้วยกันเสมอ ที่ใดมีความงามที่นั้นย่อมมีอันตรายแอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ด้วย จะมากหรือจะน้อยแล้วแต่ขนาดของความงามนั้น และมีอยู่บ่อยครั้งที่เป็นอันตรายไม่เพียงแต่ผู้เข้าไปเกี่ยวข้องเท่านั้น แต่แก่เจ้าของความงามนั้นเองอีกด้วย ......"

"......อันบุคคลผู้เจ้าราคะนั้นมีเท้าเว้ากลางมาก คนเจ้าโทสะหนักส้น ส่วนคนเจ้าโมหะนั้นปลายเท้าจิกลง ส่วนรอยเท้าของผู้นี้ (พระพุทธเจ้า) เป็นผู้เพิกกิเลสได้อย่างแท้จริง ...."

"...... ความงามแห่งสตรีนั้นมักจะเป็นเหมือนดาบ ๒ คม คือให้ทั้งคุณและโทษแก่เธอ และมีสตรีน้อยคนนักที่จะจับแต่เพียงคมเดียว เพราะฉะนั้นเธอจึงมักจะประสบทั้งความสุขและความเศร้าเพราะความงามเป็นเหตุ ......"

"...... วิสาขาเอย ตถาคตกล่าวว่าความรักความอาลัยเป็นสาเหตุแห่งทุกข์ เพราะฉะนั้นคนมีรักมากเท่าใดย่อมมีทุกข์มากเท่านั้น เหมือนความร้อนที่เกิดแต่ไฟย่อมเพิ่มขึ้นตามจำนวนเชื้อที่เพิ่มขึ้น ...."

"....... สิ่งอันเป็นที่รักย่อมทำให้จิตใจกระเพื่อมและกระทบกระเทือนอยู่เสมอ เมื่อความรักเกิดขึ้นความราบเรียบของดวงใจย่อมปลาสนาการไป ยิ่งความรักอันเจือด้วยนันทิราคะด้วยแล้ว ยิ่งทำให้จิตใจอ่อนไหวและเสียสมาธิเป็นที่สุด ความรักนั้นเปรียบด้วยพายุ เมื่อพัดผ่านความราบเรียบของน้ำก็หมดไป เหลือไว้แต่รอยกระแทกกระทั้นอยู่ตลอดเวลา มนุษย์จะมีความสุขอย่างสงบประณีต ถ้าเราสามารถทำใจให้ยินดีต้อนรับความขมขื่นและไม่เพลิดเพลินในความชื่นสุขมากนัก อย่างน้อยก็ทำใจมิให้ปฏิเสธความขมขื่นที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ...."

"...... สิ่งที่ไม่น่ายินดีมักจะปลอมมาในรูปที่น่ายินดี สิ่งที่ไม่น่ารักมักจะปลอมมาในรูปแห่งสิ่งที่น่ารัก ความทุกข์มักจะมาในรูปแห่งความสุข เพราะดังนี้คนจึงประมาทมัวเมากันนัก ......"

"......สิ่งสวยงามในโลกมิใช่กาม แต่ความกำหนัดที่เกิดขึ้นเพราะความดำริต่างหากเล่าที่เป็นกามของคน เมื่อกระชากความพอใจออกเสียได้แล้ว สิ่งวิจิตรและรูปที่สวยงามก็คงอยู่อย่างเก้อ ๆ ทำพิษอะไรมิได้อีกต่อไป ......"

".......จริงทีเดียวความรักของสตรีมักจะเข้าทางหู ส่วนความรักของบุรุษนั้นมักจะเข้าทางตา ด้วยเหตุนี้สตรีรูปงามจึงได้เปรียบอยู่มากในด้านเรียกร้องความสนใจจากบุรุษเพศ ดังนั้นคำกล่าวที่ว่า "นกโกกิลา (ดุเหว่า) มีเสียงเป็นสำคัญ นารีมีรูปเป็นสำคัญ วิชาเป็นสิ่งสำหรับบุรุษ และนักพรตมีความอดทนเป็นสำคัญ" นั้นยังเป็นความจริงที่ค้านได้โดยยากอยู่ ด้วยเหตุนี้กระมังสตรีทั้งหลายจึงทุ่มเททั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย และกำลังปัญญา เพื่อตกแต่งร่างกายให้สวยงามชวนมองอยู่เสมอ รวมประดิษฐ์คิดค้นแบบและสีสรรของเสื้อผ้าแพรพรรณสรีราภรณ์นานาชนิด เธอจะรู้สึกเศร้าและ

หงอยเหงาเปล่าเปลี่ยวเหลือหลาย เมื่อประจักษ์ว่านัยตาเธอมิหวาน ใบหน้าเธอมิได้งามผุดผาด ทรวดทรงมิได้อรชรแต่เธอหาเฉลียวใจไม่ว่าชายที่ปองหมายเธอและเลี้ยงเธอเพราะเหตุที่เธอสวยนั้น เขาเลี้ยงเธอและปองหมายเธอเหมือนสัตว์เลี้ยงที่มีลักษณะต้องตาเขาเท่านั้น ความดีหรือคุณธรรมภายในต่างหากเล่าที่เป็นสิ่งเชิดชูคุณค่าของเธอให้สูงเด่น"

ความสวยเหมือนดอกไม้ซึ่งย่อมมีวันเหี่ยวแห้งโรยรา แต่ความดีเป็นสิ่งไม่จืด รสแห่งความดีงามเป็นรสที่ไม่รู้จักจืดจางคอยผูกมัดรัดรึงดวงจิตให้กระชับแน่นจนสุดที่จะถ่ายถอน ฉะนั้นจงแต่งเรือนกายแต่พอดูงามแล้วเอาเวลาที่เหลือมาแต่งเรือนใจกันบ้างเถิด บ้านเรือนที่ดูแต่ภายนอกสะอาดสวยงามน่าอาศัย แต่เมื่อเปิดประตูเข้าไปดูภายในมองเห็นแต่โสโครกรกรุงรัง จะน่าพักผ่อนนอนหลับได้ไฉน ตรงกันข้ามแม้จะมองดูภายนอกไม่สะดุดตา แต่ภายในที่สะอาดเรียบร้อยย่อมน่าอยู่ น่าอาศัยกว่าฉันใด เรือนกายก็ฉันนั้น

บุรุษผู้ยอมปล่อยให้ความรักเข้าทางตาย่อมตาบอด และยังทำให้หูพลอยหนวกไปด้วย มองไม่เห็นเจตนาดีของเพื่อนสนิท ไม่ได้ยินเสียงของมิตรสหาย เมื่อเขาลืมตาขึ้นอีกครั้งหนึ่งก็มักจะมองเห็นเทพธิดาของเขาเป็นรูปยักษิณีไปเสียแล้ว

ส่วนสตรีที่ยอมให้ความรักเข้าทางหู หูของเธอก็หนวกไปสำหรับญาติและมิตรผู้หวังดี เธอได้ยินแต่เสียงพร่ำรำพันสัญญารักต่าง ๆ แห่งชายที่ตนหลงรักเท่านั้น ตาของเธอก็พลอยผ้าฟางไปด้วย เธอหารู้ไม่ว่าผู้ที่มีความสุจริตใจน้อยมักจะมั่งคั่งร่ำรวยและมากไปด้วยคำหวาน แต่ผู้ที่พูดพอประมาณให้คำมั่นสัญญาแต่พอพึงนั้นต่างหากที่มีความสุจริตใจอยู่จริง ๆ ชาติคนเป็นชาติที่แยกได้ยาก และวินิจฉัยได้ยากกว่าชาติใด ๆ ในโลกนี้ มีคนอยู่เป็นจำนวนมากจะเรียนรู้เรื่องชีวิตให้จบ แต่เขาเหล่านั้นมักจะจบชีวิตไปก่อนเสมอ ชีวิตเป็นเรื่องยากและสับสน พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า "ชีวิตเป็นของยาก....."

"....เมื่อสตรีงามยิ้มย่อง ย่อมหมายถึงถุงเงินของผู้ชายร้องไห้......"

"....บุคคลผู้หลับน้อยตื่นนาน หรือบางทีมิได้หลับเลยในราตรีนั้นมีอยู่ ๕ จำพวกคือ

๑. หญิงผู้ปฏิพัทธ์ชาย หวังให้เขาชม

๒. ชายผู้ปฏิพัทธ์หญิง รำพึงถึงด้วยดวงจิตที่จดจ่อ

๓. โจรมุ่งหมายทรัพย์ผู้อื่น หาทางจะขโมยหรือปล้น

๔. พระราชากังวลด้วยพระภารกิจ

๕. สมณะผู้ทำความเพียรเพื่อละกิเลส

บุคคล ๓ ประเภทหลังคือ โจร พระราชา และสมณะนั้นแม้จะหลับน้อยแต่เมื่อถึงเวลาที่จะหลับ คือสิ้นภารหน้าที่แล้ว ก็สามารถหลับได้อย่างง่ายดายและสงบ แต่ ๒ ประเภทแรกสิเมื่อยังไม่หลับก็ยากที่จะข่มตาหลับลงได้ เมื่อหลับก็หลับได้ไม่สนิท คอยพลิกฟื้นตื่นผวาอยู่ร่ำไป เต็มไปด้วยความกระสับกระส่าย กระวนกระวายรุ่มร้อน ภาพแห่งคนรักคอยแต่ฉายเข้ามาในความรู้สึกตลอดเวลา ความรักเป็นความร้ายที่เที่ยวทรมานคนทั่วโลกให้บอบช้ำตรอมตรม ......"

"...... ความงามนั้นเป็นอำนาจที่คุกคามจิตใจของปุถุชนให้แพ้พ่าย และการยิ้มนั้นคือคมคายของเธอ เมื่อใดพบความงาม ถ้าความงามนั้นยังไม่ยิ้ม ก็ยังมีทางรอดพ้นไปได้ แต่เมื่อความงามนั้นยิ้มออกมา ย่อมหมายถึงเธอส่งคมดาบออกมาแล้ว ......"

"...... นารีที่ทรงโฉมสะคราญตานั้น ถ้าไร้เสียแล้วซึ่งนารีธรรม เธอจะเป็นสตรีที่สมบูรณ์ได้ละหรือ เหมือนดอกไม้งาม แต่ไร้กลิ่น ใครเล่าจะยินดีเก็บไว้เชยชม ของจะมีค่าต่อเมื่อมีผู้ต้องการ ......"

"......ในโลกียวิสัยอะไรเล่าจะทำให้คนซึมเศร้าและชื่นบานมากไปกว่าความรัก ในความรักมีทั้งความขมและความหวาน มีทั้งเรื่องเร่าร้อน ตื่นเต้น และเยือกเย็นละเมียดละไม ความรักจะเป็นอย่างไรก็ตาม มันยังมีอิทธิพลครอบงำจิตใจมนุษย์ ทุกยุคทุกสมัยแทรกแซงอยู่ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าในทุ่งนาหรือป่าเขาในปราสาทราชมณเฑียร

อันโอ่อ่าของกษัตริย์ หรือกระท่อมของขอทาน ในหมู่โจรผู้โหดเหี้ยมหรือในหมู่นักพรตผู้มีกาสาวพัสตร์เป็นธงชัย ความรักเป็นความหวังเป็นความชุ่มชื่น แม้มันจะกลับกลายเป็นความขมขื่นปวดร้าวระบมในภายหลัง แต่ก็ยังเป็นความหลังที่ให้บทเรียนอันล้นค่าควรแก่การทรงจำและระลึกถึง ความรักเหมือนน้ำใสเย็นจืดสนิท แต่มีพิษยาแทรกซึมอยู่ด้วยเพียงบาง ๆ เย้ายวนชวนเชิญให้กระหายใคร่ดื่ม แล้วยาพิษก็ค่อย ๆ แสดงฤทธิ์ทีละน้อยทำให้กระวนกระวาย ...."

"....... ถ้าไร้เสียซึ่งศีลธรรมและมโนธรรม และประกอบด้วยความมั่งคั่งพรั่งพร้อมด้วยเงินและอำนาจ บุคคลผู้นั้นจะปล่อยตัวปล่อยใจไปตามปรารถนาในโลกิยารมณ์อันหาขอบเขตมิได้ โลกิยารมณ์ซึ่งประกอบด้วยกาม กิน และเกียรติ เรื่องทั้ง ๓ นี้เป็นปัญหาใหญ่ยิ่งของโลกีชน ......"

"...... ความอ่อนหวานนุ่มนวลนั้นเป็นบันไดไต่ขึ้นไปสู่ ความรักได้ง่ายๆ ...."

"...... ไฟที่ปราศจากควันและไร้แสง แต่มีความรุนแรงเผาใจให้ร้อนรุ่มคือไฟราคะนี้เอง ไม่อาจจะดับได้ด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ในโลก ......"

"...... ความรักมิได้ก่อทุกข์ให้เพียงแก่ผู้รักเท่านั้น แม้ผู้ไม่รักก็ต้องระทมทุกข์เพราะความรักอยู่บ่อย ๆ เหมือนกัน ......"

"...... จะมีสตรีสาวคนใดเล่าที่เกิดความนิยมชมชอบรักใคร่เสน่หาในสามีชราด้วยใจจริง เธอจะทำดีด้วยหรือฉอเลาะด้วยอ่อนหวานก็เพียงเพื่อความประสงค์ บางอย่าง ซึ่งสิ่งนั้นอาจจะเป็นทรัพย์ ยศ หรือชื่อเสียงเกียรติคุณว่า ได้เป็นภรรยาคนใหญ่คนโตเท่านั้น มิใช่เพราะความสนิทสนมเสน่หาอย่างแน่นอน แต่มันเป็นกรรมของโลกหรือของมนุษย์ชาติหรือไฉน จึงมักจะบิดเบือนหันเหจิตใจในสตรีสาววัยรุ่น ยิ่งเขาแก่มากลงเพียงใดก็ยิ่งต้องการสาวที่เยาว์วัยและไร้เดียงสาต่อโลกเพียงนั้น......"

"...... ถ้าถือพระมติแห่งพระศาสดา พระองค์ตรัสว่าความมีผิวพรรณดี ความมีเสียงเพราะ ความมีสัณฐานรูปทรงสมส่วนและความเป็นคนมีรูปงามมองดูไม่จืดไม่น่าเบื่อหน่าย เหล่านี้ได้มาด้วยบุญทั้งสิ้น ......"

"...... คนมีความรักจิตใจย่อมจดจ่ออยู่ในเรื่องรัก แม้จะสนทนาเรื่องใด ๆ ก็จบลงที่คำว่ารัก เสียทุกครั้ง โดยเฉพาะความรักของหนุ่มสาววัยต้น ......"

"......ความรักมีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัวของมันเรายึดมั่นในความรักและรักษาความสุจริตไว้แล้ว มันจะค่อย ๆ ทำลายอุปสรรคสิ่งกีดขวางไปได้เอง ......"

"...... บทพิสูจน์ให้ทราบว่าท่านรักผู้ใดมากที่สุดมิใช่เรื่องยากเลย คือในเวลาท่านมีความสุขชื่นบาน ท่านอยากเฉลี่ยความสุขอันนั้นให้แก่ผู้ใด คือคิดถึงผู้ใดก่อนที่สุด หรือเมื่อท่านได้รับทุกข์ ท่านอยากให้ผู้ใดอยู่ใกล้เป็นกำลังใจ บุคคลผู้นั้นแหละชื่อว่าเป็นที่รักมากที่สุดของท่าน โรครักนั้นเรียกได้ว่าเป็น "โรคสากล" สำหรับมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่เคยประสบโรคนั้นไม่มีเลย ไม่ว่าจะอยู่ในเพศไหนและภาวะใด อย่างน้อยจะเป็นครั้งหนึ่งในชีวิต ถ้าไม่รีบตายเสียก่อนหรือสำเร็จมรรคผลเสียแต่อายุยังเยาว์....."

"........ความรักเป็นกิเลสร้ายอย่างหนึ่งที่คอยรังควาญให้บุคคลต้องวุ่นวายมิได้หยุดหย่อน บุคคลอันความรักเข้าครอบงำแล้ว แม้จะครึ้มใจเพลิดเพลินในเบื้องต้นแต่ก็ต้องลงท้ายด้วยความขมขื่น มีภารหนักตามมามิได้ขาดสาย เต็มไปด้วยความเหน็ดเหนื่อย และจำทนจนกว่าชีวิตจะสิ้น อุปมาเหมือนดอกไม้นานาพันธ์อันบานสพรั่งชูช่อไสวยั่วยวนใจบุรุษสตรีให้เข้าชม เมื่อได้เข้าสมปรารถนาก็เพลิดเพลินอยู่ในสวนนั้นชั่วระยะหนึ่งเพียงไม่ถึงครึ่งวันก็เบื่อหน่าย และอยากออกมาเสียโดยเร็วเพื่อพักผ่อน แต่ประตูสวนก็ปิดเสียแล้ว เขาจำทนอยู่ด้วยความหนักอก หนักใจ และคอยบอกผู้ที่จะเข้าต่อไปว่า "อย่าเข้ามาเลย ไม่มีอะไรหรอก มีแต่ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าเป็นผล" แต่คนซึ่งยังมิได้เข้าชมก็หายอมฟังไม่ ยังคงเข้าไปอย่างพรั่งพรู และในที่สุดก็ต้อง

ตกอยู่ในภาวะเช่นเดียวกัน นี่แหละคือคำพังเพยที่ว่า "คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า"

ความรักไม่เป็นความปลอดโปร่งเบาใจ เมื่อไม่มีรักปัญหาการผิดหวังในความรักก็ไม่ต้องพูดถึง พระบรมศาสดาเคยตรัสไว้ว่า มีรักทั้งร้อยก็มีทุกข์ทั้งร้อยไม่มีเลยที่ไม่มีทุกข์เลย รักน้อยก็ทุกข์น้อย รักมากก็ทุกมาก ผู้ไม่ต้องการทุกข์เพราะเรื่องรัก ก็อย่าริรัก..........."

".........คนอื่นอาจจะรักเมื่อเราได้ดีมีสุข และมีท่าทางว่าจะเจริญรุ่งเรืองต่อไปในภายหน้า มิฉะนั้นก็ต้องมีประโยชน์ต่อเขาไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อาจจะกลายเป็นความหลอกลวงในภายหลังได้ แต่ความรักของมารดาบิดานั้นบริสุทธิ์ผ่องใส ลูกจะเป็นอย่างไรก็อดที่จะรักไม่ได้ เราจะรักใครก็อย่าให้รักนั้นเหนือความรักความกตัญญูต่อมารดาบิดา คนดี คนงาม คนสวยนั้นหาได้ในทุกสถาน แต่มารดาบิดามีเพียง ๒ คนเท่านั้น จะหาอีกไม่ได้ในโลกนี้หรือโลกไหน ๆ........."

".........ภาวะที่คนเราจะพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ที่ชอบใจนั้น เป็นกฎที่ใคร ๆ จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ มันต้องเกิดขึ้นไม่วันใดก็วันหนึ่ง........."

".........ใครเล่าจะเข้าใจถึงความชอกช้ำเพราะพิษรัก ยิ่งไปกว่าผู้ที่เคยมีรักสลักจิตมาแล้ว และคงเหลือไว้แต่ร่องรอยให้ระลึกถึงด้วยความปวดร้าวใจ........."

".........สำหรับนารีนั้นคำชมเชยตัวจากใครก็ไม่ประทับใจและอิ่มเอิบเท่าจากคนที่ตนรัก........."

".........มีบ่อยครั้งเหลือเกินในโลกอันยุ่งเหยิงนี้ที่สตรีหยิบยื่นหัวใจอันมีค่ายิ่งของเธอเพียงเพื่อแลกกับอารมณ์ของชาย โดยที่เธอไม่รู้ว่านั้นเป็นเพียงอารมณ์ของเขามิใช่หัวใจ หรือความรู้สึกอันแท้จริงอะไรเลย ยิ่งถ้าเธอเคราะห์ร้ายไปสมาคมด้วยชาย ซึ่งมีลิ้นอันราดรดฉาบทาไว้ด้วยน้ำตาลแล้ว เธอจะลิ้มแต่ความหวานซึ่งกระเซ็นออกมาจาก

ปลายลิ้นของเขามิเว้นแต่ละวัน แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าชายที่พูดหวานนั้นจะปราศ-จากความจริงใจและความซื่อสัตย์เสียทุกคนไป บางทีเธอก็รู้ว่านั่นเป็นอารมณ์มิใช่หัวใจของเขา แต่เธอก็ยินยอมทั้ง ๆ ที่รู้นั่นเอง อะไรทำให้เธอยินยอมเป็นเรื่องที่เธอตอบไม่ได้ว่าเพราะอะไร มีอยู่เหมือนกันมิใช่หรือที่สตรียอมมอบกายให้โดยที่ใจไม่ยินยอม สตรีทำได้ในทำนองเดียวกันคือบางคราวใจเธอยินยอมแต่เธอไม่ยอมมอบกายให้........."

"........จริงอยู่สตรีไม่อาจครองใจชายได้เพราะไว้ตัวเกินไป แต่ก็ไม่ควรปล่อยตัวให้หละหลวมจนเกินสมควร........"

"........ความจริงข้อหนึ่งซึ่งพวกผู้ชายมักจะมองข้ามไปเสีย คือสตรีนั้นมีความฉลาดล้ำในเล่ห์กลของมนุษย์และเหลี่ยมคูของผู้ชาย (ข้อยกเว้นย่อมมีบ้าง) แต่เมื่ออยู่ต่อหน้าชายก็มักแกล้งทำเป็นไม่รู้ พวกผู้ชายจึงเข้าใจว่าเธอโง่ ความในเรื่องทำนองนี้ผู้ชายโง่กว่าผู้หญิงมากนัก การที่เข้าใจว่าผู้หญิงโง่นั้นทำให้ผู้ชายรุกล้ำเข้าไปในชีวิตของเธออย่างทนงและห้าวหาญ สตรีส่วนใหญ่มีสายเลือดมดและมีชาติสำลีอยู่มากซึ่งทำให้ในที่สุดเธอก็ยอมดื่มน้ำตาลและลอยคว้างเหมือนสำลีเมื่อถูกแรงลม

ความจริงอีกข้อหนึ่งซึ่งสตรีได้ก้าวหน้าไปไกลกว่าชายมากคือ มีความรู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างในโลกนี้ที่ดีกว่า สดสวยกว่าความใคร่ทางกาย ดังนั้นความรักของเธอจึงละเมียดละไม อ่อนนุ่ม และสูงเหนือความใคร่ทางเนื้อผิวหนังผิดกับความรักของชาย ซึ่งมักจะมีแต่ความเร่าร้อนและปรารถนา มีความต้องการความสุขที่ฉาบฉวย ความปรารถนาของเขาเหมือนเด็กที่ต้องการกินข้าวต้มที่ยังร้อน ซึ่งเพิ่งยกลงจากเตาใหม่ ๆ ไม่ค่อยรู้จักรั้งรอเวลาอันเหมาะสม ผู้ชายจึงมักลิ้นพองและเจ็บปากเพราะเรื่องทำนองนี้อยู่เนือง ๆ และในที่สุดผู้หญิงก็ต้องยอม เหมือนมารดาผู้มีความกรุณา ไม่อาจทนต่อการรบเร้าเง้างอดของลูกอีกต่อไปเมื่อเด็กน้อยได้กินข้าวต้มสมความอยากแล้วก็ทิ้งชามข้าวไว้ให้เป็นภาระของมารดา แล้วออกวิ่งเล่นกับเพื่อนฝูงอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินโดยมิต้องคำนึงว่ามารดาจะต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง และต้องเหน็ดเหนื่อยสักเพียงใด

ผู้ชายส่วนใหญ่เป็นเพศที่ค่อนข้างเห็นแก่ตัวในเรื่องนี้ เขากินสบาย นอนสบาย เขามักจะคำนึงถึงและรู้จักแต่ความสุขสำราญแห่งตน ไม่ค่อยนำพาต่อหน้าที่ หรือความรับผิดชอบร่วมกัน เขาเกิดมาเป็นชายภาคภูมิใจในความเป็นชายของเขา นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านร่างกายและสังคมยังเปิดโอกาสให้เขาใช้ความเป็นผู้ชายอย่างเต็มที่อีกด้วย ดังนั้นจึงไม่ต้องสงสัยเลยที่ผู้ชายบางคนใช้สิทธิ์เสรีภาพแห่งความเป็นชายเสียจนเกือบไม่เหลือเป็นคนอยู่ในเรือนร่างและจิตใจของเขา.........”

“.........ความรักเป็นสิ่งสูงส่งสวยงาม มีความนิ่มนวลละเมียดละไมแทรกซึมอยู่อย่างประหลาด......”

“.........ความสงสารเป็นทัพหน้าของความรัก สำหรับผู้ชาย พอ ๆ กับความละอายเป็นเบื้องต้นแห่งความรักของหญิง และความรักที่เริ่มต้นจากความสงสารนั้นยากนักที่จะสลัดได้ เสมือนความตายซึ่งเริ่มป่วยเพราะชรา ยากนักที่จะเยียวยาให้กลับฟื้นคืนกลับสู่สภาพเดิมได้.........”

“......... สตรีลำเพาพักตร์และเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ย่อมอำนวยความสุขแก่บุรุษได้เสมอประดุจนั่งพักร้อนใต้ต้นไทร...........”

“.........ความรักของชายนั้นดูยาก เพราะชายแม้รักน้อยก็พูดว่ารักมากแต่เมื่อรักมากจะพูดว่ารักน้อยนั้นไม่เคยมี.........”

“.........ไม่มีกุหลาบดอกใดที่ไม่มีหนาม แล้วถ้าอยากได้กุหลาบงามก็ไม่ต้องกลัวหนามตำมือ......”

“.........ความรักใด ๆ เสมอด้วยความรักตนมิได้มี” นั่นเป็นความจริงที่โลกได้ยอมรับแล้ว แม้ชายหนุ่มหลงรักหญิงสาวซึ่งเขารู้สึกว่าอาจสละชีวิตเพื่อเธอได้ ก็ไปจากเหตุผลส่วนตัวที่ว่า เธอเป็นแหล่งแห่งความสุขของเขา ทางฝ่ายหญิงสาวก็เช่นกัน การที่เธอยอมมอบทั้งกายและชีวิตจิตให้อยู่ในความรับผิดชอบของชายหนุ่ม ก็เพราะเธอตระหนักว่าเขาเป็นผู้สามารถคุ้มครองเธอได้ เป็นแสงสว่างแห่งความหวังในอนาคตของเธอ.........”

"..........ความละอายในสิ่งที่ควรละอายเป็นสมบัติที่ดีของมนุษย์ประการหนึ่ง ดังนั้นมนุษย์ถึงแสดงความรักระหว่างเพศในที่ลับหูลับตาคน ไม่เหมือนสัตว์โลกประเภทอื่น ๆ จำนวนมากที่ไม่คำนึงถึงว่าใครจะเห็นใครจะดูอย่างไร ในเรื่องทำนองนี้ผู้หญิงได้ก้าวหน้าไปมากกว่าผู้ชาย แม้เธอจะมีธรรมชาติที่ปิดความลับไม่ค่อยได้ แต่เธอก็ไม่ชอบทำอะไรประเจิดประเจ้อให้เป็นที่อับอายขายหน้า โลกควรจะขอบคุณนิสัยอันดีงามของสตรี (ส่วนมาก)ไว้ด้วย มิฉะนั้นแล้วโลกจะโสมมกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้อีก......."

"..........สตรีรู้สึกอยู่เสมอว่า การแสดงความรักก่อนถึงเวลาอันสมควรนั้น ถ้ามีใครมาเห็นเข้าเธอเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ส่วนชายมองเห็นว่าตนเป็นฝ่ายได้เปรียบ จึงไม่ค่อยระมัดระวังในเรื่องนี้เท่าที่ควรแต่ในที่สุดทั้งบุรุษ และสตรีก็หนีกฎธรรมชาติไปไม่พ้น กฎธรรมชาติซึ่งมักจะมีอำนาจเหนือกฎใด ๆ ในโลก นี้......"

"..........การอยากอยู่ใกล้ชิด การอยากแสดงออกอะไรสักอย่างหนึ่งโดยทางกาย หรือทางวาจานั้น เป็นธรรมชาติของความรัก เจ้าตัวจะเจตนาหรือไม่ก็ตาม แต่คนอื่นที่ได้มองเห็นยังดูออก เมื่อเป็นเช่นนี้การพยายามปิดบังซ่อนเร้นจึงเป็นความทุกข์ทรมานอย่างมาก เพราะพยายามฝืนกฎธรรมชาติซึ่งเวลานั้นมีอำนาจเหนือตนอยู่ เมื่อใดธรรมชาติอันนั้นไม่มีแล้วกิริยาวาจาและความโน้มนึกต่าง ๆ ก็เป็นไปอย่างไม่ต้องฝืนไม่ต้องแสร้งทำให้ลำบากใจเปล่า ๆ.........."

"..........ความหวังอันหนึ่งของสตรีเมื่อมีความรักและแต่งงาน คือหวังว่าเขาจะเป็นของตนแต่ผู้เดียว ไม่เอาใจไปเผื่อแผ่กับใครอีก แต่ก็สตรีน้อยคนนักที่สมหวังในเรื่องนี้ ผู้ชายเป็นเพศริเริ่ม แต่เขาไม่ได้ริเริ่มเฉพาะเรื่องอื่น ๆ เท่านั้น แม้ในเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ เขาก็ชอบริเริ่มด้วยเหมือนกัน ส่วนสตรีนั้นไม่ชอบริเริ่มอะไร แต่ชอบคุ้มครองรักษา อะไรที่เธอได้มาแล้วจึงมักคุ้มครองรักษาด้วยดี รวมทั้งคุ้มครองรักษาความรักและคนที่ตนรักอีกด้วย.........."

"..........ถ้าอยากรู้ว่าใครรักแล้วหรือไม่เพียงใด ในกรณีนี้หมายถึงเพศตรงข้าม จะรู้ได้ตอนที่แยกจากกัน ต้องอยู่ห่างกันชั่วคราวนั่นเอง ถ้าคิดถึงเขาด้วยความ

กระวนกระวาย ก็แปลว่าได้รักบุคคลผู้นั้นเสียแล้ว เมื่อได้พบก็ไม่เบื่อที่จะสนทนาและมีความสุขที่ได้เอาใจเขา.........”

“.........พวกผู้ชายเขารู้กันมานานแล้วว่า ธรรมดาสตรีนั้นมีน้อยเหลือเกินที่จะพูดตรงกับใจ ดังนั้นเมื่อเธอพูดว่า “เมื่อจะรีบไปก็เชิญเถิด ผู้ชายย่อมตีความหมายว่าเชิญนั่งลงและอยากสนทนาด้วย”

“.........สตรีที่เพลี่ยงพล้ำลงไปในความรัก จะไม่มีทางเอาชนะใจชายได้โดยวิธีโวยวาย ปรักปรำสาดความเลวให้ตกอยู่แก่ชายเพียงฝ่ายเดียว ยิ่งสตรีปรักปรำมากเท่าใดเขายิ่งฮึดสู้ และหันมาปรักปรำฝ่ายหญิงให้เลวร้ายอีกหลายเท่านัก จงอดทน ออมชอมยอมรับผิดเสียเองก่อน ทำตนให้เขาสงสาร โดยวิธีนี้มโนธรรมของผู้ชายจะค่อย ๆ เกิดขึ้นทีละน้อย ๆ เมื่อนั้นแหละเขาจะยอมรับว่าเขาผิดเหมือนกัน ทั้งสองฝ่ายร่วมกันรับผิดแล้วเรื่องก็จะสงบลงได้อย่างเรียบร้อย อย่านึกว่าจะเอาชนะใจใครได้โดยวิธีทำให้เขาอับอายขายหน้า ทำให้เขาเสียชื่อเสียงและวงศ์ตระกูล ถ้าทำโดยวิธีนั้นสตรีจะรู้สึกว่ามีชัยในเบื้องต้น แต่ก็เป็นชัยชนะที่ว่างเปล่าและแห้งแล้ง.........”

“.........การได้พูดถึงคนอันเป็นที่รักกับใครสักคนหนึ่ง เป็นความชื่นสุขของผู้ซึ่งตกอยู่ในห้วงรัก การที่สตรีบางคนยอมตีสนิทกับเพื่อนชายของคนรักแห่งตน จุดประสงค์ก็เพื่อได้พูดถึงคนอันเป็นที่รัก บุรุษก็เช่นเดียวกัน แต่บางคนก็ระแวงจนเกินเหตุจึงมักเกิดเรื่องเข้าใจผิดกันในเรื่องทำนองนี้อยู่บ้าง มนุษย์เราย่อมจะอิ่มเอมเมื่อได้พูดถึงสิ่งที่หรือบุคคลที่ตนรักและภูมิใจ ดังนั้นเพื่อนที่ดีจึงควรฟังอย่างยิ้มแย้มแจ่มใส นึกเสียว่าทำตนเป็นเครื่องรองรับการระบายความสุขแห่งเขา เป็นการทำดีแก่ผู้อื่นโดยมิต้องลงทุนอะไรมากนักนอกจากหัดอดทนเสียอย่างเดียว และในความอดทนนั้นยังได้ทราบอะไรดี ๆ อีกด้วย

เมื่อเขามีความทุกข์ก็เหมือนกัน มนุษย์เราอยากได้ใครสักคนหนึ่ง ซึ่งยอมรับรู้ในความทุกข์ยากของเขา บางทีเขาไม่ต้องการความช่วยเหลืออะไร เขาต้องการ

เพียงให้ใครสักคนหนึ่งยอมรับในความทุกข์ยากลำบากของเขาเท่านั้น ดังนั้นเราจึงมักได้ยินใครต่อใครมาระบายความกลุ้มอกกลุ้มใจให้ฟัง แล้วเขาก็จากไปด้วยความรู้สึกเบาใจ......"

"........ความรักเป็นเรื่องยุ่งไม่รู้จักจบ เมื่อยังไม่มี คนส่วนใหญ่ก็พากันพยายามแสวงหา หัวใจของคนเป็นอันมากว้าเหว่คร่ำครวญหาความรักเพื่อเป็นที่พักทางใจ เมื่อได้มาแล้วก็ลำบากในการคุ้มครองรักษาให้คงที่ รวมแล้วเป็นเรื่องยุ่งลำบากไม่มีที่สิ้นสุด.............."

".........บุคคลได้รับความสุขเริงใจจากสิ่งใด ย่อมจะได้รับความทุกข์ระทมจากสิ่งนั้นด้วย เป็นกฎแห่งความจริงที่ใครจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความรักกับความสะเทือนใจนั้นเป็นของคู่กัน........."

".........เรื่องความรักเป็นเรื่องประหลาด คนที่ไม่มีก็ช่างหายากเสียจริง ๆ จะไปรักใครสักคนหนึ่ง เขาก็ไม่รักด้วย ส่วนคนที่มีก็มักจะมีเสียเหลือเฟือจนเกิดความลำบากใจในการเลือก เรื่องนี้ก็แล้วแต่บุคคลผู้นั้นจะมีเสน่ห์ในตัวมากเพียงใด และได้ปรับปรุงลักษณะของตนให้น่าคบหาสมาคมเพียงใดอีกด้วย......"

".........อันสตรีที่หัวใจโลเลสับปรับ และจะตีตนออกห่างจากชายนั้นอย่าว่าแต่ผูกพันธ์ความเสน่หาไว้เพียงเท่านั้นเลย แม้จะเคยเสียตัวให้ชายแล้วไม่รู้กี่ครั้งเธอก็ยังเอาใจออกห่างได้ เมื่อพบชายที่ถูกใจกว่าในกิริยาและรูปร่าง........."

".........เป็นธรรมดาของสตรี ที่จะเริ่มรักใครสักคนหนึ่ง เธอมักไม่ค่อยรู้บอกตัวเองไม่ถูกว่าเธอสนใจอะไรในตัวเขา ทั้ง ๆ ที่บางทีเขาคนนั้นรูปร่างก็ไม่งามเหมือนคนอื่น กิริยาก็ไม่ภาคภูมิเหมือนคนอื่น แต่เธอก็สนใจ และเธอก็บอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้เธอสนใจเขาและเป็นห่วงเขา........"

".........ความว้าเหว่เป็นอันตรายแก่การครองตนของหญิงเป็นอันมาก......"

".........การปล่อยให้หญิงสาวครองตนอยู่โดยลำพัง อยู่ห่างจากผู้ปกครองหรือผู้ปกครองมิได้ควบคุมโดยใกล้ชิดนั้นมิได้เป็นสิริมงคลแก่ความสาวอะไรเลย มีแต่

ทำให้อารมณ์ของเธอเตลิดเปิดเปิงไป เมื่อชายใดมีโอกาสเข้ามาเกี่ยวพันใกล้ชิด หัวใจของเธอ ซึ่งเสมอยอดเถาวัลย์ก็พลันเกี่ยวกระหวัดไว้ก่อน......"

"........คนที่ไม่รักมักจะใช้คนที่มาหลงรักตัวเป็นเครื่องมืออยู่เสมอ......"

"........จะมีมนุษย์ชายไหนรู้สึกอิ่มหรือพอต่อหญิงงาม ที่ยับยั้งอยู่ได้ก็เพราะภาวะแวดล้อมไม่อำนวยดอก........."

"........ชายที่เฉลี่ยวฉลาดมีความสามารถสูง แต่เมื่อกำลังมัวเมาหลงไหลในอิสตรี ความเฉลียวฉลาดนั้นก็อับลง ความสามารถก็ลดถอย และอาจถูกฆ่าตายได้อย่างง่ายดาย........."

"........บางทีเพศชายก็มีความภูมิใจ ว่าถ้าล่าเพศตรงข้ามได้จำนวนเท่าใด ก็แสดงถึงความเก่งกล้าสามารถเท่านั้น เขาถือเหมือนว่าเพศหญิงทุกคนเป็นศัตรูของเขา เมื่อผ่านเข้ามาในชีวิตจะต้องทำลายล้างให้หมด แต่บางทีก็เป็นความผิดของเพศหญิงด้วยเหมือนกันที่กระทำบางอย่างอันเป็นเหตุก่อความชอกช้ำ และผิดหวังแก่ชายมากจนเขาคงความเป็นสุภาพบุรุษอยู่อีกต่อไปไม่ได้ จึงต้องล้างผลาญทุกคนที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เธอได้ก่อสิ่งอันตรายอย่างยิ่งแก่มนุษย์เพศเดียวกันกับเธอไว้ กรรมอันนั้นให้ผลแก่มนุษย์เพศเดียวกันจึงแสดงฤทธิ์ต่อไป จนกว่าบุคคลผู้มีส่วนร่วมในกรรมอันนั้นจะไปกระทบเข้ากับอะไรสักอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้เขาหันหลังกลับ........."

"........ในกามภพนี้อะไรเล่าจะเป็นเครื่องผูกมัดจิตใจคนให้ดิ้นหลุดได้โดยยากยิ่งไปกว่าการผูกมัดด้วยโลกีรส มันเคยทำให้บิดามารดาลืมบุตรธิดา ลูกลืมพ่อแม่ พระราชาธิราชลืมแว่นแคว้น และมิตรลืมมิตร มามากต่อมากแล้ว มันมีเหตุสืบเนื่องไปจากความลืมตน ความมัวเมาและความมืดบอด เพราะอำนาจแห่งความดื่มด่ำในรสสัมผัสอันรึงรัดใจ บุคคลผู้จองหองทะนงตนไม่ยอมก้มศีรษะให้ใครแม้แต่เทวราชจอมสวรรค์ แต่ก็ยอมก้มให้แก่แรงโลกีย์นี้ เมื่อความเสน่หาใช้มนุษย์ก็ไม่ค่อยผัดเพี้ยน ดังนั้นเครื่องผูกมัดคือความเสน่หาจึงเป็นเครื่องผูกมัดที่เหนียวแน่นที่มั่นคง เมื่อมันคล้องใจดวงใดเข้าแล้วเป็นการยากนักที่จะหลุดได้......"

"........ถ้ามาลีไม่เผยอกลีบ แมลงตัวใดจะมาแทรกเข้าไปเชยเกษรได้ มนุษย์เป็นสัตว์เมืองที่ไม่รู้จักเข็ดหลาบ ความทุกข์ที่ตัวได้รับอยู่เนือง ๆ รวมทั้งสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นน่าจะเพียงพอแล้วสำหรับถือเป็นบทเรียนให้เว้นสิ่งที่ควรเว้น ประพฤติสิ่งที่ควรประพฤติ แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ไม่รู้จักเข็ดหลาบ ดู ๆ เหมือนว่าไม่มีใครเคยได้รับบทเรียนจากประวัติศาสตร์ โลกมนุษย์จึงเป็นไปเยี่ยงนี้ต่อไป และต่อไปไม่สิ้นสุด ความสุขและความทุกข์ของมนุษย์บางทีก็เกิดขึ้นโดยมิได้เจตนาให้เกิด แต่บางคราวก็เกิดขึ้นโดยเจตนาแห่งบุคคลโดยแท้......"

"........ความกลัวอันหนึ่งของคนซึ่งตกอยู่ในห้วงรัก คือกลัวคนที่ตนรักโกรธ ดูเหมือนว่าถ้าคนทั้งโลกโกรธก็ไม่ทำความหนักใจให้เท่าที่คนรักโกรธ........"

"........ความพอดีในเรื่องรักไม่ค่อยมี ความรักจึงเป็นสิ่งทรมาน จริงอยู่ความรักเป็นสะพานเชื่อมชีวิตสองชีวิตให้เชื่อมถึงกันอย่างสนิทแน่น แต่ตัวความรักอีกนั่นแหละที่เป็นสิ่งทำลายสะพานแห่งชีวิตนั้น เมื่อความรักสลายลงเพราะฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทรยศ แทนที่สายใยแห่งมิตรภาพจะยังคงเหลืออยู่บ้าง แต่มันกลับกลายเป็นความคั่งแค้นเกลียดชัง เพราะหัวใจได้รับระกำช้ำชอกเสียแล้ว ลำพังแต่ความแค้นอย่างเดียวอันสืบเนื่องมาจากเรื่องอื่น ๆ คงไม่ทำให้หัวใจบอบช้ำมากนัก แต่ถ้าความแค้นนั้นสืบเนื่องมาจากความรักแล้ว มันจะประหนึ่งดื่มน้ำขมผสมหวาน รสชาติจึงโลดโผนแสลงอารมณ์อย่างยากที่จะอธิบายได้........"

"........สตรีแทบทุกคนย่อมปรารถนามีสามีเป็นตัวเป็นตน เพื่อปกป้องผองภัยและเป็นความอบอุ่นใจเมื่อเงียบเหงาว้าเหว่ แต่ถ้าได้มีสามีไม่ดีหาความซื่อสัตย์ต่อมิได้ก็อย่ามีเสียดีกว่า จะก่อความรำคาญไม่มีที่สิ้นสุด........"

"........คนซื่อเมื่อรักใครแล้วก็รักอย่างทุ่มเท มิได้เผื่อใจไว้สำหรับความผิด

หวังเลย คนซื่อก็จะถูกหลอกเพราะมัวนึกว่าคนอื่นคงซื่อเหมือนตัว แต่คนที่ใคร ๆ หลอกไม่ได้นั้นคือคนที่หลอกลวงคนอื่นอยู่เสมอ.........”

“.........เพลิงแห่งความรักเป็นเพลิงที่ดับยากที่สุด แม้มันปราศจากควันและไร้แสง แต่ก็มีความรุนแรงเผาหัวใจให้กรอบเกรียมไหม้มอด...........”

เห็ดหูหนู

เห็ดหูหนู

โดย อาจารย์ ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ
ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เห็ดหูหนูนับได้ว่าเป็นเห็ดที่มีรสชาติดี และราคาค่อนข้างแพงชนิดหนึ่ง ผู้ที่จะใช้เห็ดหูหนูปรุงอาหารจึงมักจะมีฐานะค่อนข้างดี เดิมเห็ดหูหนูที่มีจำหน่ายอยู่ในประเทศไทยนั้น ต้องส่งมาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สำหรับชนบทของไทยก็มีการเก็บเห็ดหูหนูซึ่งขึ้นอยู่เองตามธรรมชาติในป่าเวลาฝนตกชื้นมาบริโภคสด ๆ หรือตากแห้งเป็นสินค้าก็มี การที่เห็ดหูหนูมีราคาแพง จึงเป็นสิ่งจูงใจให้มีผู้พยายามหาวิธีเพาะเห็ดหูหนูขึ้นเพื่อขายเป็นสินค้าอยู่เสมอ สมัยแรก ๆ ของการเพาะเห็ดหูหนูในจีน เป็นการตัดไม้โอ๊ก มากองสุมไว้ให้ผุลงและเกิดดอกเห็ดขึ้นมาตามฤดูกาล ในประเทศไทยมีบางคนตัดต้นแค กองสุมไว้ให้ผุพังและเกิดเห็ดหูหนูขึ้นเองตอนที่มีความชื้นในอากาศสูงและฝนตกมาก ไต้หวันมีการเพาะเห็ดหูหนูเป็นการค้า และเคยมีการลักลอบนำนักเทคนิคทางการเพาะเห็ดเข้ามาเพาะเห็ดหูหนูเป็นการค้าที่จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ระยะหนึ่ง พอไม้เนื้ออ่อนน้อยลงและหายากเข้าก็เลิกไป การศึกษาการเพาะเห็ดหูหนูในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เริ่มต้นในปี ๒๕๑๒ โดยภาควิชาชีววิทยา และชุมนุมเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย อนาคตของการเพาะเห็ดหูหนูในประเทศไทยจะมีรูปลักษณะเป็นธุรกิจเกษตรและฟาร์มจะปลูกไม้ขึ้นใช้หมุนเวียนในฟาร์มเองด้วย

การเพาะเห็ดหูหนู ใช้วิธีเลียนแบบธรรมชาติมาดัดแปลงขึ้นทีละเล็กน้อยจนสามารถเพาะเห็ดได้ตลอดทั้งปี นั้นคือต้องการอากาศชุ่มชื้น เราก็สร้างโรงเรือนให้เก็บไอน้ำในอากาศภายในเรือนเพาะเห็ดชื้นจัดจนเกิน ๙๐ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป ท่อนไม้ต้องการเปียกชื้นเสมอ ก็ใช้การรดน้ำไม้ชื้นมากพอแก่ความต้องการ เห็ดหูหนูชอบขึ้นกับไม้ชนิดใดก็หาไม้ชนิดนั้นมาเพาะ และประการสำคัญที่สุดคือ ท่อนไม้ต้องมีเส้นใย

เห็ด เราก็นำเชื้อมาใส่เข้าในท่อนไม้นั้น สภาพภายในเรือนเพาะที่เป็นเช่นนี้ย่อมเหมาะแก่เห็ดทำลายไม้อีกมากชนิด ซึ่งจะมีสะปอร์ปลิวมาตกและงอกงามขึ้นเองอย่างยากที่จะป้องกันได้ เมื่อนำท่อนไม้เข้ามาในเรือนเพาะและรดน้ำให้เปียก การแข่งขันระหว่างเห็ดหูหนูกับเห็ดอื่น ๆ ก็เกิดขึ้นในทันที ถ้าเห็ดหูหนูชนะโดยเจริญได้มากกว่า ดีกว่า ก็จะเกิดดอกเห็ดหูหนูขึ้นในไม่ช้า แต่ตรงข้ามหากเห็ดอื่นเจริญได้ดีกว่า มากกว่าก็จะเกิดดอกเห็ดหูหนูน้อยมาก หรือไม่เกิดเลย หากมีเพียง วัชเห็ด ขึ้นแทนไปทั้งหมด ในการนี้ เราต้องให้เห็ดหูหนูได้เปรียบทุกวิถีทาง วิธีที่ดีที่สุดก็คือทำให้ท่อนไม้นั้นมีเชื้อเห็ดหูหนูมากที่สุดมาตั้งแต่เริ่มต้น ดังนั้นหากใช้ไม้เก่าที่ผุมาก่อนแล้วจะได้เชื้อเห็ดอื่น ๆ ติดมามาก ไม้จากต้นไม้เป็น ๆ ที่ไม่มีโรคเบียดเบียนจะเป็นเนื้อไม้ที่ไม่มีเชื้อเห็ดใด ๆ อยู่เลย เราจึงตัดไม้สดมาและเจาะรูใส่เชื้อเห็ดหูหนูลงไปในท่อนไม้โดยรอบจนเห็ดหูหนูตั้งหลักได้มั่นคงในท่อนไม้นั้น แล้วนำท่อนไม้เข้าเรือนเพาะ เพื่อรดน้ำให้เกิดดอกเห็ดขึ้นต่อไป พอเปียกน้ำ สะปอร์ของวัชเห็ดก็มีโอกาสงอกและเจริญขึ้นแข่งทันที แต่จะเจริญไม่ทันเห็ดหูหนู และกว่าวัชเห็ดจะตั้งหลักได้ท่อนไม้ก็มักจะให้ดอกเห็ดหูหนูมาเสียมากต่อมากจนไม้แทบจะผุหมดและใกล้เวลาขนทิ้งหรือเปลี่ยนท่อนไม้เสียแล้ว

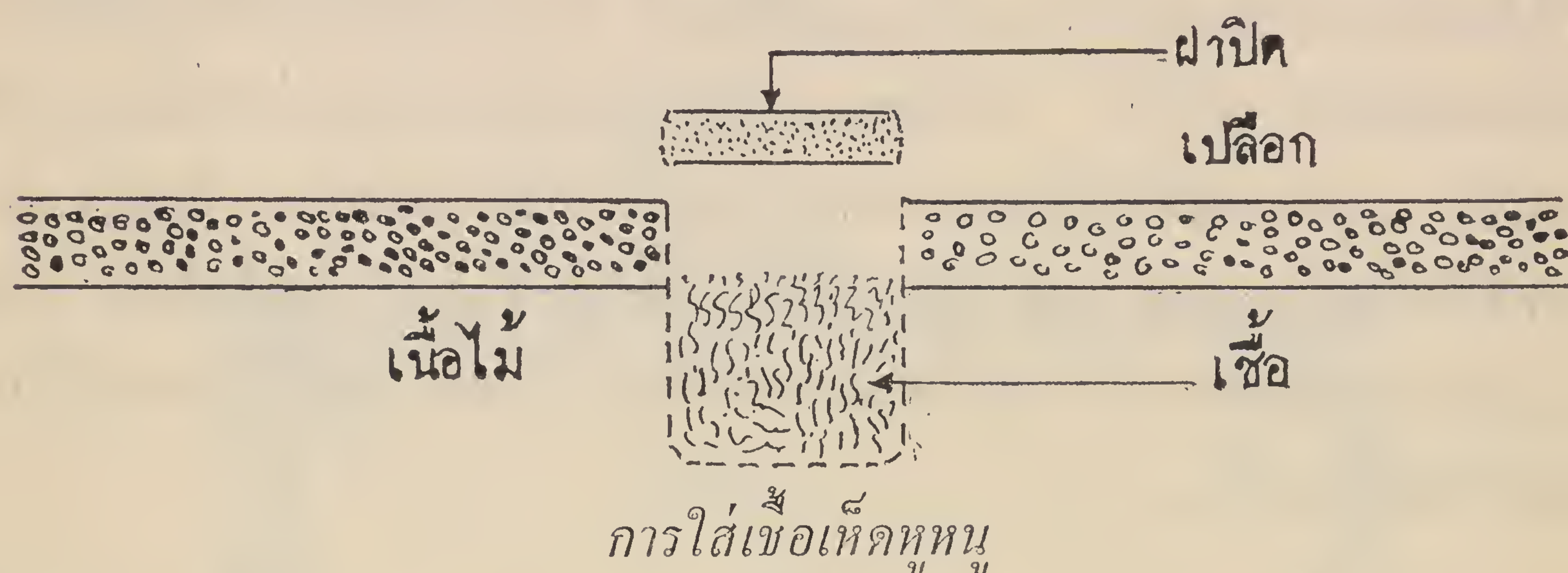
วัตถุที่ใช้เพาะเห็ดหูหนู ไม้สดที่เพิ่งตัดมาใหม่ ๆ ดีที่สุด ไม่ควรให้มันเปียกน้ำเพราะจะทำให้มีเชื้ออื่น ๆ ขึ้นกินท่อนไม้นั้นได้ง่าย ไม้ผุไม่เหมาะที่จะนำมาเพาะดังกล่าวมาแล้ว ไม้แห้งอาจนำมาเพาะได้แต่ไม่สะดวก ถ้าใช้ไม้แห้งเพาะก็ตัดเป็นท่อนเช่นเดียวกับไม้สด แล้วนำลงแช่น้ำจมมิดทั้งท่อนไว้หลายวันจนแน่ใจว่าซึมเปียกเข้าไปทั่วถึงในเนื้อไม้ดีแล้ว จึงนำขึ้นมาผึ่งให้หมาด หรือสะเด็ดน้ำสักหนึ่งวัน แล้วค่อยทำการเจาะรูเพื่อใส่เชื้อเห็ดต่อไป วิธีอื่น ๆ ทำเหมือนกับการปฏิบัติต่อไม้สดทุกประการ แต่การใช้ไม้แห้งจะมีโอกาสพบวัชเห็ดขึ้นท่อนไม้เร็วและมากกว่าการใช้ไม้สด ไม้สดที่ใช้เป็นไม้เนื้ออ่อนทุกชนิดที่เราทราบดีแล้วว่ามิได้เป็นไม้ที่เบื่อเมา หากไม้นั้นมียางเล็กน้อย เช่นยางไม้แค ไม้ไทร ก็จะทำให้การเจริญเติบโตของเชื้อเห็ดหูหนูดียิ่งขึ้น แต่

ถ้าเป็น ไม้ยางพารา ซึ่งมียางมากเป็นพิเศษจะทำการเพาะเห็ดโดยวิธีนี้ได้ยากเพาะเมื่อเจาะรูแล้วใส่เชื้อเข้าไป ยางก็จะไหลออกมาหุ้มเชื้อไว้หมดจนเส้นใยไม่สามารถทะลุผ่านเข้าไปถึงเนื้อไม้ได้ เชื้อก็จะเน่าเสียหายไปโดยไม่สามารถเจริญได้เลย การแก้ไขอาจใช้วิธีทิ้งท่อนไม้ไว้จนยางค่อนข้างแห้งลงมากแล้วถึงขนาดเวลาเจาะรูมียางไหลซึมออกมาเล็กน้อย เส้นใยเห็ดในรูก็จะเจริญผ่านเข้าไปถึงท่อนไม้ได้ ทางที่ดีเชื้อเห็ดที่เราจะเพาะ ควรเป็นเชื้อที่แยกได้จากดอกเห็ดธรรมชาติซึ่งขึ้นอยู่บนตอไม้ยางพาราผุ ๆ เก่าด้วย ๆ ไม้ที่นิยมใช้เพาะเห็ดถ้าเป็นไม้เนื้ออ่อนจะทำให้การเจาะรู การทำงานต่าง ๆ ได้รับความสะดวกเป็นอันมาก และเส้นใยเห็ดเองก็ยังเจริญเข้าไปในเนื้อไม้ได้ง่ายอีกด้วย ตัวอย่างไม้ที่ใช้เพาะ เช่น แค นุ่น งิ้ว โพธิ์ป่า ไทรใบใหญ่ ขนุน มะกอกป่า มะเดื่อ มะพื่อ มะม่วง มะยมป่า พุทรา กว่าง ทองกวาว ตะก่ำ อ้อยช้าง ตีนเป็ด ปอทะเล ปอหู ยางพารา ฉำฉา พลวง ลำบั่ด ทับคง สะแก ค้างคาวหนัง เป็นต้น ไม้เนื้ออ่อนที่ได้มีการเพาะเห็ดได้ผลดีมาแล้ว และอยู่ในข่ายของการสนับสนุนก็คือไม้ไทร ไม้โพธิ์ งิ้ว นุ่น และแค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แค มีความเหมาะสมเป็นพิเศษที่โตจากเมล็ดจนเป็นต้นที่ตัดมาเพาะเห็ดได้ภายใน ๓ ปีเท่านั้น และยังเพาะเห็ดได้ง่ายยิ่งกว่าไม้อื่น ๆ สำหรับ สะแก ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งนั้นการเพาะอาจไม่สะดวกตอนเจาะรู เพราะไม้เนื้อแข็งและมี ตาไม้ มากต้องใช้เหล็กตอกประเก็น ค่อย ๆ เจาะไปอย่างช้า ๆ ทั้งการบ่มเชื้อก็ใช้เวลานาน แม้เมื่อนำเข้าโรงเพาะแล้วก็ยังต้องรดน้ำต่อไปอีก ๓ เดือนกว่าเห็ดจะเริ่มออก แต่เมื่อเห็ดออกดอกแล้ว จะออกดอกได้ทนนานและดกเป็นพิเศษ ส่วนมากมีอายุการให้ดอกเห็ดนานเกิน ๑ ปี และท่อนขนาดโคนขายาว ๑ เมตร จะให้ดอกเห็ดได้รวมตั้งแต่ ๒ กิโลกรัมครึ่งขึ้นไป ท่อนไม้สดที่ตัดมาจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กไม่สำคัญให้มีความยาวประมาณ ๑ เมตร จะได้รับความสะดวกในการทำงานมากที่สุด เพียงแต่ท่อนเล็กจะเกิดดอกเห็ดน้อยกว่าท่อนใหญ่ และถ้าเล็กเกินไปตอนเราเจาะรูเพื่อใส่เชื้อจะทำให้ค่อนข้างช้า ถ้าใหญ่เกินไปการเคลื่อนย้ายจะไม่สะดวก แต่ทั้งท่อนใหญ่และเล็กต่างก็นำมาเพาะเห็ดได้

ทั้งสิ้น ข้อที่ต้องระวังอีกอย่างหนึ่งก็คือ อย่าให้เปลือกไม้ลอกหรือล่อนออกจะทำให้เชื้อเห็ดอื่นเข้าไปตามแผลนั้น ๆ

การใส่เชื้อ เราควรทำการเจาะรูท่อนไม้ด้วยเครื่องเจาะที่ทำพิเศษเป็นตัวค้อนที่มีรูและเกลียวสวม ปากเจาะ ที่ทำด้วยเหล็กเหนียว ปากเจาะที่ใช้จะมี ๒ ขนาด คือเล็กและใหญ่ โดยปากเจาะตัวเล็กเจาะได้ลึกกว่าและรูเล็กกว่า ใช้เจาะลงไปในท่อนไม้ที่จะใช้เพาะ เวลาเจาะก็จับด้ามค้อนให้มั่นแล้วตอกลงบนท่อมไม้แบบเดียวกับการตอกตะปู ปากเจาะจะจมลึกลงไปจนติดตัวค้อน หมุนด้ามค้อนเล็กน้อยแล้วยกตัวค้อนขึ้น ส่วนของเนื้อไม้ในรูที่เจาะจะติดอยู่ในปากเจาะ รูจะลึกราวครึ่งนิ้วถึงหกหุน และถ้าลึกมากก็ไม่ควรเกิน ๑ นิ้ว ไม่ต้องแคะเศษไม้ที่ติดอยู่ในปากเจาะออก ตอกต่อไปได้เลย โดยให้รูอื่น ๆ อยู่ห่างกันประมาณ ๑ ฝ่ามือโดยรอบ เศษไม้เก่าจะถูกเศษไม้ใหญ่ดันออกไปทางรูข้าง ๆ ตัวค้อนโดยลำดับต่อเนื่องกัน สำหรับปากเจาะขนาดใหญ่นั้น มีรูปากกว้างกว่าปากเจาะตัวเล็กราว ๒ หุน และสั้นกว่าคือเจาะได้ตื้นกว่า ปากเจาะตัวนี้ใช้สำหรับเจาะเอาเปลือกไม้ออกจากท่อนไม้อื่นที่ไม่ใช้เพาะ เช่นอาจเป็นกิ่งที่มีแขนงหรือเป็นง่าม เพื่อเอาเปลือกที่เจาะได้มาทำฝา การปิดฝาควรใช้ฝาที่มีขนาดโตกว่ารูที่ใส่เชื้อเล็กน้อยเพื่อจะได้ปิดได้สนิท ในการเจาะไม้ที่ค่อนข้างแข็ง เช่นไม้สะแก หรือการเริ่มต้นทดลองเพาะเพียงจำนวนน้อย ๆ มีไม้ไม่กี่ท่อน ก็อาจใช้เหล็กเจาะประเก็น ซึ่งราคาถูกกว่ามากมาใช้ในการเจาะรูก็ได้ โดยเลือกซื้อมา ๒ ขนาด เพื่อเจาะรูและเพื่อทำฝาอย่างละอัน เวลาตอกเจาะรู ก็เอาเหล็กเจาะประเก็นนี้วางบนท่อนไม้ แล้วเอาค้อนตอกบนด้ามบนจนลึกลงไปราวครึ่งนิ้ว ค่อย ๆ โยกเอาออกมา ก็จะได้รูหรือฝาเหมือนกับการใช้ค้อนทุกประการ เชื้อที่ใช้ต้องขึ้นเป็นใยขาวตลอดทั้งขวดหรือถุงแล้ว พอจะใช้ก็เอากระดาษหนังสือพิมพ์ห่อขวดค่อย ๆ ทุบ อย่างประณีตให้ขวดแตกออก แล้วเอาเศษกระจกออกให้เชื้อคงรูปร่างเป็นแบบขวด โดยเชื้อที่คงรูปเป็นก้อนนั้นไม่บุบช้ำมากนัก ถ้าเป็นเชื้ออย่างใส่ถุงก็ค่อย ๆ เอาออกมาจากถุงได้เลยแล้วบิเชื้อออก

เป็นก้อนเล็ก ๆ ใส่ลงในรูพอเครือ ๆ อย่าให้มากจนถึงกับอัดแน่น เอาฝาวางบนปากรู เอาค้อนตอกเบา ๆ พอฝาจมบี้ดลงไปในรูใส่เชื้อเพื่อให้แน่นดี รูที่เจาะบนท่อนไม้ควรจะเรียงแถวเป็นแบบสลับกันเป็นฟันปลา โดยห่างกัน ๑ ฝ่ามือ โดยตลอดทุกด้าน การเจาะรูและใส่เชื้อบี้ดฝานี้ จะต้องทำให้เสร็จภายในวันนั้น หากท่อนไม้มีมาก งานไม่เสร็จภายในวันเดียวก็ต้องแบ่งท่อนไม้ออกเป็นหลายกอง

การใส่เชื้อเห็ดหูหนู

ชุดที่เจาะรูแล้วต้องใส่เชื้อและบี้ดฝาให้หมดทุกท่อนภายในวันนั้น เชื้อที่ทุบออกจากขวด หรือแกะออกมาจากห่อแล้วก็ต้องใช้ให้หมดภายในวันนั้นเช่นเดียวกัน ถ้าปล่อยทิ้งไว้ใช้ข้ามวันจะทำให้เชื้อเสียและมีโอกาสที่เชื้ออื่นจะขึ้นแข่งก็เพิ่มมากขึ้น เมื่อบี้ดฝาหมดทุกรูแล้วก็ทำการบ่มเชื้อเสียก่อนที่จะเอาเข้าเรือนเพาะ

การบ่มเชื้อ ท่อนไม้ที่ใส่เชื้อเสร็จแล้วจะนำเข้าเรือนเพาะรดน้ำโดยทันทีมิได้ เพราะน้ำจะแทรกเข้าไปตามช่องเล็ก ๆ ที่บี้ดรูเข้าไปได้ พวกบักเตรีที่ติดเข้าไปกับน้ำจะทำให้เชื้อเห็ดเน่าเสียไป จำเป็นต้องบ่มเชื้อในท่อนไม้ให้เชื้อเห็ดหูหนูตั้งหลักเสียก่อน วิธีทำก็เพียงเอาท่อนไม้ที่ใส่เชื้อเรียบร้อยแล้วมาวางกอง ๆ ซ้อนกันไว้ในที่ร่มไม่ตากแดดไม่เปียกน้ำ ถ้าลมพัดจัดก็หาอะไรคลุมไว้ ทิ้งอยู่อย่างนี้สัก ๒ สัปดาห์ ระหว่างนี้เส้นใยเห็ดจากเชื้อที่ใส่เข้าไปในรูไม้ก็เจริญแทรกเข้าไปในเนื้อไม้ ปรกติการเจาะรูจะผ่านรอยเชื่อมต่อของเปลือกและเนื้อไม้ บริเวณนี้จะเป็นจุดที่เส้นใย แผ่เข้าไปได้ง่าย

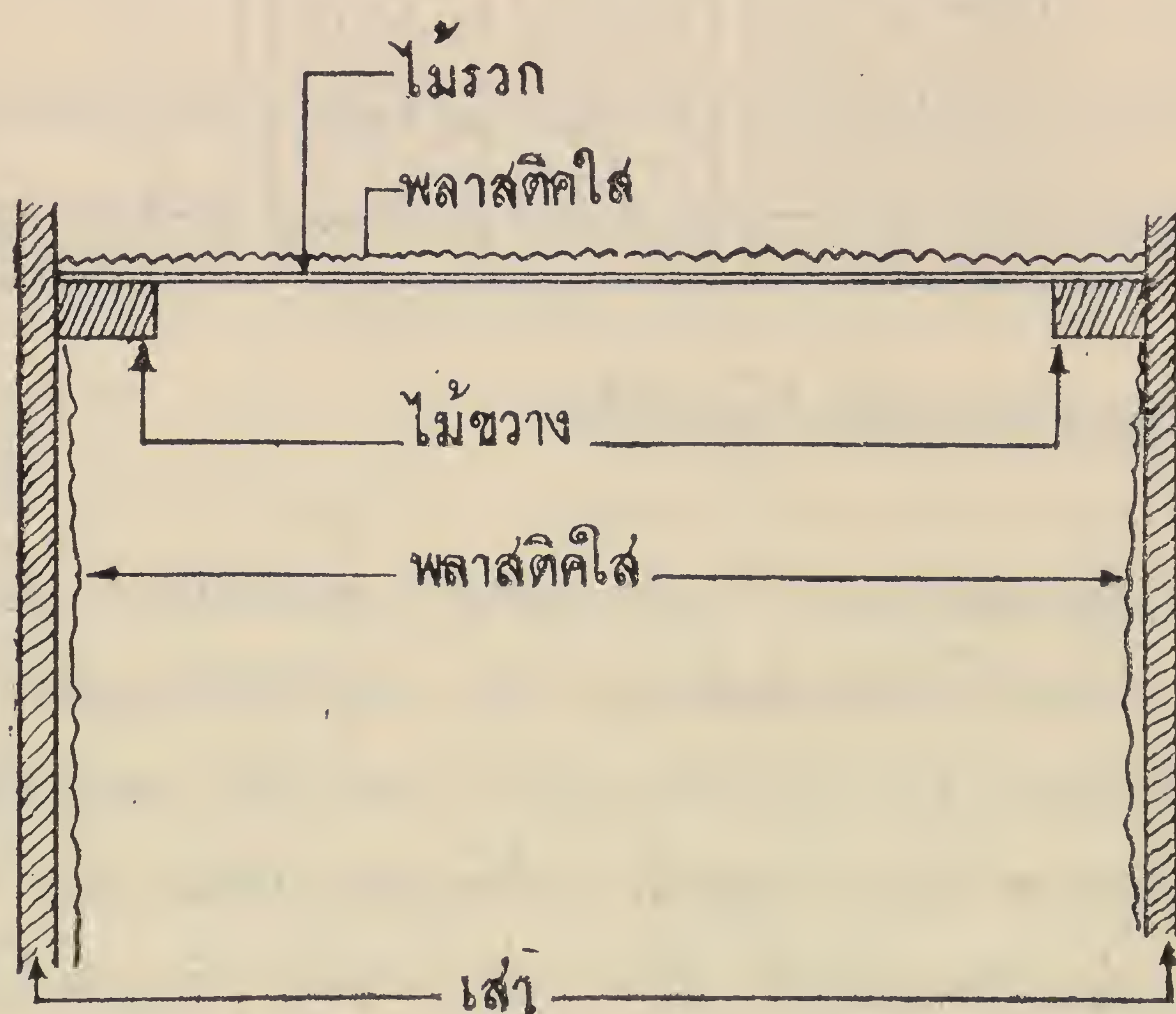
มากที่สุด เวลา ๑๔ วันนานพอที่จะทำให้เส้นใยเห็ดตั้งหลักได้พอดี เมื่อเอาเข้าไปในเรือนเพาะและรดน้ำเปียกจนชื้นเชื้อเห็ดในรูเน่าไปก็ไม่เป็นไร เชื้อที่กินอยู่ในท่อนไม้ก็จะเจริญต่อไปได้จนเกิดดอกเห็ด

การวางท่อนไม้ในเรือนเพาะ ท่อนไม้ในเรือนเพาะจะวางอยู่ในลักษณะใดก็ได้ทั้งสิ้น ถ้ารดน้ำให้ชื้นเสมอ แต่การวางให้ได้มากท่อนที่สุดในพื้นที่จำกัดเรามักทำราวไม้แล้ววางพิงเอียงสลับไปมาให้รดน้ำได้ทั่วถึง และเอื้อมมือไปเก็บเห็ดได้สะดวก บางครั้งท่อนไม้มีขนาดโตมาก ถ้าเลื่อยท่อนไม้ได้ฉากกับลำต้นก็อาจวางตั้งโดยไม่ต้องพิงเลยก็ได้ ถ้าเป็นท่อนไม้ไม่ใหญ่โตมากนักก็อาจกลับหัวท่อนไม้สัก ๑๐ วันครั้ง ตั้งแต่เริ่มเอาเข้าไปในเรือนเพาะ มักจะทำให้เกิดดอกเห็ดกระจายไปทั่วท่อนไม้ได้ดี แต่ผลผลิตรวมไม่เพิ่มขึ้นมากมายนัก และทำให้งานมากขึ้นโดยใช่เหตุ และถ้าเป็นท่อนไม้ใหญ่หน่อยก็ทำไม่ได้ง่ายนัก

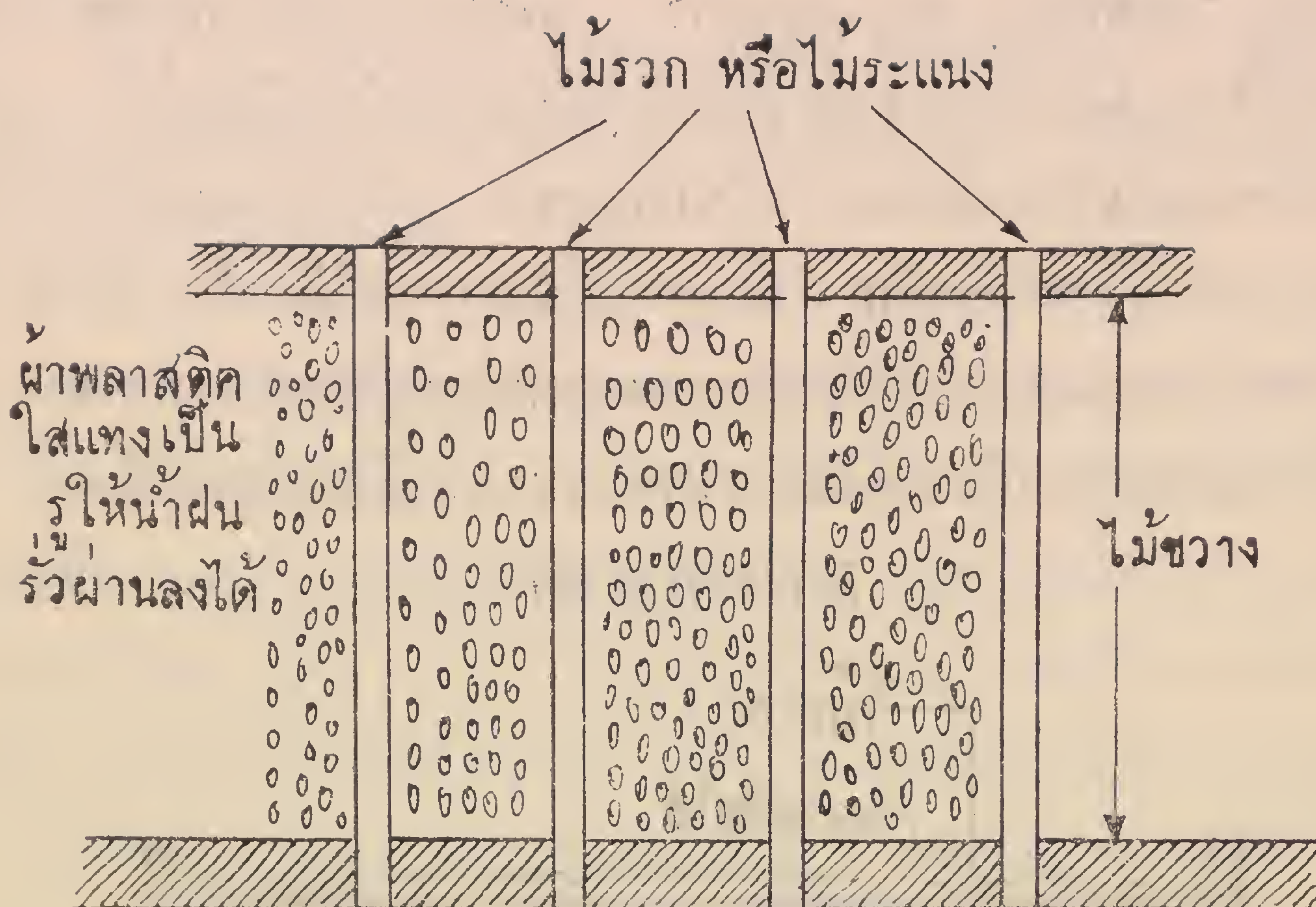
โรงเรือน เดิมนิยมสร้างเป็นโรงทึบหลังคาจั่ว บุภายนอกด้วยผ้าพลาสติคทุกด้านโดยรอบ แล้วรดน้ำเย็น หรือท่อนไม้เก่าจนอมน้ำได้ดีก็รดวันละครั้งก็พอ หลังคาแบบจั่วนี้ไม่ได้ประโยชน์จากฝนซึ่งตกโดยธรรมชาติเลย ปรกติเวลาฝนตกควรจะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่การเพาะเห็ดชนิดนี้ให้มากที่สุด ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงทำการทดลองในปี ๒๕๑๔ และ ๒๕๑๕ เพื่อหาแบบของโรงเรือนสำหรับเพาะเห็ดหูหนูที่จะได้จากฝนมากที่สุด และใช้ในฤดูกาลอื่นได้ด้วย การออกแบบมุ่งจะให้สร้างง่ายและราคาถูกที่สุดโรงเรือนแบบนี้ก็ยังคงเป็นโรงทึบมุงจากทั้ง ๔ ด้าน และภายในบุด้วยผ้าพลาสติคใส ซึ่งเป็นสารจำพวก โพลีเอทธิลีน ซึ่งกันไอน้ำมิให้ผ่านไปมาได้ หลังคาทำเป็นพื้นราบมีไม้ระแนง หรือไม้รวกขวาง แล้วกรุผ้าพลาสติคอีกทีหนึ่ง ใช้ตะปูแทงผ้าพลาสติคที่คลุมด้านบนให้เป็นรูโดยทั่วไป ตอนแทงผ้าพลาสติคให้เป็นรูนี้แทงจากด้านบนลงมาด้านล่าง ดังนั้นเวลาฝนตก น้ำฝนก็จะรั่วรูผ่านลงไปสู่เรือนเพาะเห็ดได้โดยง่าย โดยไม่จำเป็นต้องเปียกไม้รวก หรือไม้ขวาง ทำให้ไม้เหล่านี้

ไม่ผุเร็วอีกด้วย บนหลังคา หาทางมะพร้าว หรือจากวางทับผ้าพลาสติคอีกชั้นหนึ่ง เพื่อกันแดดมิให้ผ่านลงไปโดยตรงจะทำให้ภายในเรือนเพาะร้อนจัดเกินไป ปลายรูรั้วเหล่านี้เมื่อฝนหยุดตกมักตีบเล็กลงมาด้านในเรือนเพาะ ทำให้ช่วยป้องกันไอน้ำมิให้ระเหยออกไปภายนอกได้ง่ายๆ อีกด้วย ดังนี้ทุกครั้งที่ฝนตกท่อนไม้ภายในเรือนเพาะก็จะได้รับความชื้นมาก และมีผลผลิตต่อการเกิดของดอกเห็ดหูหนูโดยตรง แบบของโรงเรือนเพาะแบบนี้น่าจะเหมาะแก่บริเวณที่มีฝนตกมาก เช่น ภาคใต้ของประเทศไทย

โครงสร้างหลังคา

การรดน้ำ น้ำฝนให้ผลดีที่สุดแต่ไม่จำเป็น เพียงเป็นน้ำสะอาดไม่มี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าราฮอร์โมนส์ สารเคมีเป็นพิษ กากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือมีสารเคมีปนอยู่มากเกินไป น้ำจากบ่อ หรือสระคูคลอง ต่างก็ใช้รดท่อนไม้ได้ทั้งสิ้น ถ้าเป็นน้ำประปา ต้องตั้งทิ้งไว้ในภาชนะเปิดเพื่อให้ระเหยคลอรีน ออกไปให้หมดเสียสักสองสามวันจึงจะใช้ได้ น้ำที่เปรี้ยวหรือฝาดก็ให้ผลไม่ดีเช่นเดียวกัน ในกรณีที่เป็นน้ำกร่อย ถ้าเป็นน้ำกร่อยจากหินปูนไม่เป็นไร ถ้าน้ำกร่อยจากเกลือต้องระวังมาก

แทงพลาสติคบนหลังคาให้รั่วน้ำได้

เพราะเมื่อรดท่อนไม้พอน้ำระเหยไปก็เหลือเกลืออยู่ พอรดต่อไปอีกและระเหยอีกก็คงเป็นหนทางค่อยเพิ่มเกลือขึ้นทีละน้อยบนท่อนไม้ จนเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของเห็ด ท่อนไม้ใหม่ ๆ ควรรดน้ำวันละ ๒ ครั้ง คือเช้า เย็น พอท่อนไม้ชักจะเก่ารดเพียงวันละครั้งก็พอ หน้าร้อนหรือฤดูแล้ง รดให้มากกว่าหน้าฝน เวลารดต้องให้เปียกทั่วทั้งท่อน รดไปแม้จะถูกดอกเห็ดก็ไม่เป็นไร ดอกเห็ดจะโตจะเล็กรดน้ำให้เปียกได้ทั้งสิ้น

การเก็บดอกเห็ด โดยมากเมื่อรดน้ำท่อนไม้ไปได้ ๒๐ กว่าวันขึ้นไปก็จะเริ่มเกิดดอกเห็ดเล็ก ๆ ขึ้นและขยายตัวโตเต็มที่ภายใน สี่ห้าวัน ถ้าเป็นระยะที่อากาศหนาวเย็นจะช้ากว่านี้ ดอกเห็ดที่โตเต็มที่ควรเก็บได้ก็เริ่มตั้งแต่มันเริ่มสร้างสะปอร์ สังเกตุเห็นเป็นผงละเอียดสีขาวด้านใต้ของดอกเห็ด สีของดอกเห็ดอ่อนอย่างเห็นได้ชัด เช่นมีสีอ่อนหรือจางลงในกรณีของเห็ดสีชมพู และสีคล้ำขึ้นในกรณีของเห็ดพันธ์หนาสีดำหรือสีน้ำตาล ลักษณะที่บอกได้ชัดเจนอย่างหนึ่งว่าดอกเห็ดสมควรที่จะเก็บได้แล้วก็คือ

ดอกจะเริ่มย่นไม่ตึงโค้งเป็นปรกติ ตามแบบของเห็ดอ่อน ๆ หากปล่อยไว้สักสองสามวันต่อไปไม่เก็บก็จะเน่าเปื่อย หรืออาจมีราพวก พีวซาเรี่ยม บางชนิดขึ้นกับดอกเห็ดก็ได้ เมื่อเก็บก็จับดอกเห็ดตรงใกล้ ๆ โคนดอก แล้วดึงออกมาเบา ๆ เห็ดที่แก่ได้ที่ก็จะหลุดออกมาได้ง่าย ถ้าเป็นดอกเห็ดที่ยังอ่อนเกินไปก็จะรู้สึกว่าเหนียวหยุ่น ๆ ก่อนจะดึงขาดออกมาจากท่อนไม้ นำดอกเห็ดมาตัดแต่งเอาพวกสิ่งสกปรกออก เช่นเศษไม้ที่ติดมาเสียก่อนแล้วนำไปล้างน้ำ นำไปตากในกระด้งให้แห้งด้วยแดดต่อไป ถ้ามีผ้าขาวรองกระด้งก่อนตากได้ก็ยิ่งดี เพราะบางทีพอเห็ดแห้งสนิทจะติดแน่นกับกระด้งแกะออกยาก

แบบของฟาร์มเห็ดหูหนูในอนาคต ไม้ป่าในเมืองไทยนับวันแต่จะลดลงไปทุกที จนสักวันหนึ่งไม่อาจหาไม้ป่ามาใช้เพาะเห็ดหูหนูได้ หรือหาได้ก็ไม่สะดวก หรือแพง จนไม่คุ้มค่า ในอนาคตจึงควรมีการปลูกต้นไม้ขึ้นใช้เอง ไม้ที่น่าจะใช้งานได้ดีที่สุดคือ ไม้แค แคที่เอาดอกมาแกงส้ม หรือจิ้มน้ำพริกนั่นเอง ไม้นี้สามารถโตจนนำมาใช้เพาะเห็ดได้ภายใน ๓ ปี ดังนั้นพื้นที่ปลูกจึงควรแบ่งออกเป็น ๓ แปลง อายุของแปลง ๓, ๒ และ ๑ ปีตามลำดับ แปลงที่ตัดไปแล้วก็ปลูกแทน โดยกะให้ตัดใช้และปลูกแทนแปลงละปี ก็อาจทำให้ปลูกเห็ดหูหนูได้ตลอด แบ่งพื้นที่บางส่วนเป็นที่อยู่อาศัย ที่คัดเลือกและทำความสะอาดดอกเห็ดที่ตาก ให้บริเวณเหล่านี้อยู่ในบริเวณกลางพื้นที่ทั้งสามโดยสม่ำเสมอ หรืออาจมีแปลงไม้แยกไปต่างหากใกล้ ๆ กัน ตัดแล้วขนมาเพาะที่ฟาร์มซึ่งมีเรือนเพาะ ลานตาก ฯลฯ ตามที่กล่าว ไม้แคนี้อาจปลูกได้ชิดกันขนาด ๑ คูณ ๑ เมตร หรือ ๑ คูณ ๒ เมตร เพื่อให้โตทางด้านสูงมากก็ได้ นอกจากนี้ไม้แคยังเป็นพืชตระกูลถั่วมีการตรึงไนโตรเจนได้ดีทำให้การใช้ปุ๋ยไม่สิ้นเปลืองนักอีกด้วย.

เรื่องของการทำไวน์ (Wine)

นพดล ศรีอักษร

ไวน์ คืออะไร ไวน์คือน้ำผลไม้ที่มีน้ำตาลบางส่วนเจือปนอยู่ และได้ผ่านขบวนการหมัก (Ferment) จากยีสต์ จนน้ำตาลบางส่วนได้เปลี่ยนเป็น alcohol

Wine บางชนิดเช่นทำจากองุ่นเขียวหรือ องุ่นแดง ก็สามารถกลั่น (distillation) ได้เหมือนกัน ได้เป็นบรั่นดี

ไวน์ (Wine) แบ่งได้เป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ

Still wine เป็นไวน์ที่ไม่ได้มีการอัด gas เข้าไป เวลาบรรจุขวด และ

Sparkling wine ได้อัด gas เข้าไปให้เวลาเปิดขวดแล้วจุกกระเด็น คือ Champagne Still wine มีเปอร์เซนต์ของ alcohol ประมาณ 14 % เป็น product ที่ได้ alcohol ทั่ว ๆไป (ถ้า % alcohol สูงจะมีผลคือ yeast ที่ใช้หมักจะตาย โดยปรกติแล้วยีสต์ทนต่อ alcohol ได้ประมาณ 12%) ส่วนไวน์ที่ % alcohol สูงถึง 20 % นั้นโดยมากมักเติม alcohol ลงไปด้วย เช่นเติม brandy ซึ่งเจือ wine ให้ alcohol เข้มข้นขึ้น จึงจัดเป็น wine ที่กินก่อนหรือหลังอาหาร ถ้ากินก่อนอาหารเรียก appetizer wine และหลังอาหารเรียก desert wine

ส่วน wine ที่มีalcohol ต่ำ ก็เป็น table wine ใช้กินระหว่างรับประทานอาหาร นอกจากนี้ wine อาจแบ่งตามสีขององุ่นก็ได้ โดย wine ที่ทำจากองุ่นแดง เรียก Red wine ถ้าทำจากองุ่นเขียว แทนที่จะเรียก Green wine ก็ไม่ได้เรียก แต่เรียกว่า White Wine

Fermentation ปรกติยกเว้น Champagne แล้ว ferment ครั้งเดียว ส่วนเฉพาะ Champagne นั้นหมัก 2 ครั้ง หลังจาก ferment ครั้งแรกได้ wine ธรรมดา 14% alc. เราเอา wine นี้มาทำเป็น Starter เพิ่ม yeast เพิ่มน้ำตาล ทำให้ ferment อีกครั้งได้ alc. สูงขึ้น เหตุที่ทำ 2 ครั้งก็เพราะทำครั้งเดียวนาน ๆ จะมี product พวกขม ๆ มากไป จึงทำ 2 ครั้ง เรียก Double Fermentation

วัตถุดิบใช้ในการทำ wine อาจเป็นองุ่น สับปะรด ในการหมักองุ่นนั้นมีทั้งน้ำ เนื้อ เปลือก องุ่น ในการ ferment เปลือกองุ่น จะลอยอยู่ข้างบน ดังนั้นใน fermentation

จึงต้องมีการกวนเปลือก องุ่นลงไปกับน้ำองุ่น (4–5 วันแรก) เพื่อให้มีสารบางอย่างในเปลือกองุ่นถูกสะกัดออกมาให้ได้มากที่สุด เช่น tannin จึงอาจกวน 2 วันหน วันละหน โดยดันกาก (Pomace) ลงก้นถัง หรือดันน้ำ wine ขึ้นไปตกลงบน pomace

การหมักจริง ๆ ใช้เวลาประมาณ 12 day ขึ้นกับอุณหภูมิ และน้ำตาลในน้ำผลไม้ ว่ากันว่า wine รสดีหรือไม่ก็ยังขึ้นกับ alcohol, น้ำตาล, และ acetic A ทั่ว ๆ ไปน้ำตาลมีประมาณ 12–25% และมีน้ำตาลที่วัดจากการทดลอง 22% กำลังดี เราวัดเป็น balling เป็น 22° balling

จึงใช้คำนวณหา % alc. ได้โดย Balling × 0.575 = % Ethyl Alcohol (Et-OH) บางครั้งบ้านเราทำ wine จากมะยม มะยมมี acetic A สูง น้ำตาลน้อย จึงมีการเติมน้ำตาลลงไป อุณหภูมิที่ใช้ในการ Fermentation สูงสุด Maximum 29°C ไม่ควรเกินจากนี้ อุณหภูมิธรรมดา 23-25°C ถ้าอุณหภูมิขึ้นเกิน 29-30°C ต้อง coll ทันทีด้วยน้ำเย็น คำนวณไว้ glucose 1 molecule สามารถให้ความร้อน (heat) 1°F จึงเก็บองุ่นให้เย็นก่อนทำการหมัก และอุณหภูมิที่ดีที่ใช้ในการเก็บรักษา(Age)ประมาณ 21-24°C เพื่อให้ได้กลิ่นหอม(Aroma)

ถ้าเมื่อใดอุณหภูมิสูงขึ้นถึง 35°C ต้องมีการ check หาเชื้อแปลกปลอม (contaminate) เพราะ 35°C จะเป็น bacteria ที่ทำให้เกิดโรคได้ถ้าควบคุมดูแลไม่ดี และ ถ้าอุณหภูมิขึ้นถึง 40°C การ fermentation ก็จะ Stop ซึ่งตามปรกติ 36°C fermentation ก็เริ่มช้าลงแล้ว

ศัพท์บางคำเกี่ยวกับการทำ Wine

racking = การเทเอา wine ที่เริ่มตกตะกอน เรารินเอาเฉพาะส่วนที่ใส ๆ ออกมา

Pasteurization คือการฆ่าเชื้อรา, bact ที่มีปนอยู่ก่อนการนำออกขาย โดยใช้อุณหภูมิ 140°F เวลา 30 นาที

dry wine = product ที่เกือบไม่มีน้ำตาลเลย อาจมีอยู่ 0-2 %

Sweet wine = มีน้ำตาลเหลืออยู่มากพอสมควร (2-12 % เช่น เชอรี่ = 10%) แต่ wine บางชนิดสูงถึง 20 % ก็มี

wine flower = ใช้เรียกเมื่อ wine ถูก contaminate ด้วยรา แล้วดูเป็นเส้น ๆ คล้ายดอกไม้ ตัวที่พบกันมากคือ *Candida mycoderma* และอาจมีพวก acetic bacteria ทำให้ไวน์เปรี้ยว

การ contaminate ของรามี ๒ ชนิด คือ aerobic และ anaerobic จึงต้องมีการ check โดย random ระหว่าง age เวลามี contaminate มักขุ่น ถ้าเป็น aerobic ก็มักเป็น film บาง ๆ ถ้าเป็นราก็เป็น flower

อาจเสียหายร้ายแรงถ้าเป็น contaminate ด้วย chemical เช่นถังเหล็ก wine ใส จะกลายเป็นสีแดง ๆ เนื่องจากสนิมเหล็กที่เกิดจาก oxidation เรียก ferric casse เพื่อป้องกันอาจใช้ Stainless Steel พวกทองแดงก็ไม่ควรใช้ กรดอาจทำให้ทองแดงละลายออกมาเป็นพิษแก่คนดื่ม และ activity ของ yeast

การทำ wine องุ่นที่เราจะ ferment บดเปลือกแตกไม่ใส่ทั้งเม็ด ถ้าไม่ชอบรสขมก็เอาเปลือกออก เปลือกอาจเอามาหมักเฉพาะ โดยเติมน้ำ น้ำตาลเป็น wine ขั้นต่ำ

Beer ก็คล้ายกัน ผิดกันที่เตรียม raw material ปรกติใช้ Malt บ้านเราที่ทำเป็นอุตสาหกรรมก็สั่ง malt จากต่างประเทศเข้ามาทำ

ที่กล่าวมาแล้วนั้นส่วนใหญ่เป็นการทำในด้านอุตสาหกรรม แต่ก็สามารถนำมาประยุกต์ไว้ทำ wine ไว้ดื่มเล่น หรือรับแขก เลี้ยงสังสรรค์ได้ไม่ยากโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยมีผลไม้อุดมสมบูรณ์ที่สามารถนำมาทำ wine ได้หลายชนิด เช่น สับปะรด องุ่น กระเจี๊ยบแดง มะยม มะเกี๋ยง มะดัน มะเพือง ลำใย สตรอเบอรี่ มะขามเปียก มะขามป้อม และผลไม้ที่ออกรสเปรี้ยว และฝาดในเวลาเดียวกัน

ความรู้เกี่ยวกับการทำไวน์อย่างง่าย

วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำไวน์ มีโอ่งหรือไห หรือ ขวดแก้วสำหรับเป็น

ภาชนะบรรจุยีสต์ ทำเป็น Starter (หัวเชื้อ), ผลไม้, น้ำตาลทราย, อุปกรณ์ในการฆ่าเชื้อในน้ำผลไม้

การทำไวน์อย่างย่อ: จัดหายีสต์บริสุทธิ์ที่เพิ่งเลี้ยงบนอาหารวุ้น P.D.A. ควรเพิ่งย้ายเชื้อ 2-3 วัน ยีสต์ต้องเป็นยีสต์ทำไวน์โดยเฉพาะ มิใช่ยีสต์ทำขนมปัง ล้างขวดเหล้าแบนให้สะอาดด้วยน้ำร้อน, ต้มน้ำผลไม้มีน้ำตาล 15 % ใส่ขวดทิ้งไว้ให้เย็น ใส่เชื้อยีสต์ลงไป สองวันต่อมายีสต์ก็เจริญเป็นฟองแกสปุดตลอดเวลาใช้เป็นหัวเชื้อได้ ต่อไปทำน้ำผลไม้ที่ต้องการฆ่าเชื้อ แล้วทิ้งให้เย็น หรือหมดสารฆ่าเชื้อ เท starter (หัวเชื้อ) ลงไปในน้ำผลไม้, บีดให้ดี รออีก 7-10 วัน ก็จะเป็นไวน์ใช้รับประทานได้ หยุดการทำงานของยีสต์โดย Pasteurilization บรรจุขวดเก็บไว้ดื่มต่อไป

ยีสต์ (yeast) ที่ใช้ทำ wine ควรเป็น yeast ที่ได้ผ่านการคัดเลือกมาหลายขั้นหลายตอน จนมีคุณสมบัติดีแล้ว ถือว่าเป็นยีสต์ในทางอุตสาหกรรมอย่างหนึ่ง

การทำ Starter Starter ก็คือหัวเชื้อที่ใช้หมักไวน์ เมื่อหมักเป็นปริมาณมาก ๆ ตั้งแต่ 5-10 ลิตรขึ้นไป เมื่อจะทำเชื้อ yeast ควรมีอายุ ๒ วัน ล้างขวดให้สะอาดลวกด้วยน้ำร้อน ใช้องุ่นสุกงอม 1 กิโลกรัม ล้างสะอาดแล้วบุบให้แตก คั้นน้ำออกมาเท่าที่คั้นได้ เติมน้ำเปล่าลงในกากเล็กน้อยแล้วคั้นแบบคั้นกะทิ ทำซ้ำจนได้น้ำองุ่น 1 ลิตร นำไปต้มจนเดือด แล้วใส่น้ำตาลทรายขาวลงไป 150-200 กรัม กวนให้น้ำตาลละลาย พอกลับเดือดขึ้นมาใหม่อีกครั้งก็ยกลง กรอกใส่ขวดที่ลวกสะอาดเพียงครึ่งขวด (อย่าให้เปียกเปื้อนปากขวด) พอเย็นลงดีพอแนบแก้มไม่ร้อน ก็เขี่ยยีสต์ด้วยลวดเขี่ยเชื้อ ถ้าไม่มีใช้วิธีรินน้ำองุ่นจากขวดลงในหลอดยีสต์ แล้วเทจากหลอดยีสต์ลงขวด เอาสำลีอุดไว้กันเชื้ออื่นตกลงไป รอ 1-2 วัน เห็นฟองปุด ๆ ขึ้นมาจากก้นขวดตลอดเวลา (gas Carbondioxide) ก็ใช้เป็นหัวเชื้อไวน์หรือ Starter ได้

การเตรียมน้ำผลไม้

เราใช้วิธีเติมน้ำลงไปสะกัดรสชาติออกมาจากผลไม้แล้วเติมน้ำตาลทรายลงไป

ซึ่งต่างจากแบบยุโรป องุ่นที่ใช้ทำไวน์โดยตรงจะมีเนื้อเหลวเมื่อแก่จัดและมีน้ำตาลมาก ไม่ต้องเติมน้ำตาลทรายลงไปให้เสียรส

องุ่นใช้ 1 kg. ล้างแล้วคั้นเอาน้ำ เติมน้ำเปล่าลงไปผสมกากทำซ้ำจนได้น้ำ 1 ลิตร จากองุ่น 1 กก. (kg)

สับปะรด: ปอกเปลือก ควั่นตา สับเป็นชิ้นเล็ก ๆ คั้นเอาน้ำแล้วเติมน้ำเปล่าลงไปที่กาก คั้นจนได้ปริมาณที่ต้องการ สับปะรดสุกงอมลูกเล็ก 1 ลูกทำได้ 1 ลิตร ขนาดกลาง 2 ลิตร และขนาดใหญ่ 3 ลิตร

มะยม ใช้มะยมที่แก่จัด (อ่อนจะมีรสฝาดไป) ตำให้แหลก เติมน้ำลงไปกวนแล้ว กรองเอาน้ำไว้ใช้ (มะยม 1 ลิตร หรือ 1 กก. ใช้น้ำราว 7 ลิตร)

การกำจัดเชื้อในน้ำผลไม้

ถ้าทำน้อย ๆ ควรฆ่าด้วยความร้อนคือต้มจนเดือด สัก 5 นาที ถ้าทำ Wine ปริมาณมากนิยมใช้สารเคมีเรียก K.M.S. Potassium Metabisulfite ประมาณ 0.05 gm. ต่อ 1 ลิตร

การใส่น้ำตาล

ใช้น้ำตาล 200 กรัม หรือ 150 กรัม ต่อน้ำผลไม้ 1 ลิตร ถ้าใช้น้ำตาลน้อยกว่านี้ไวน์จะรสชืด แต่ถ้ามากกว่านี้จะทำให้ยีสต์โตช้า ก็เกิดเป็นไวน์ช้า

ภาชนะที่ใช้หมักไวน์

ควรเป็นภาชนะเคลือบ โอ่ง, ไหก็ได้ ถ้าเป็นขวดแก้วจะดีมาก ภาชนะโลหะไม่ควรใช้ดังได้กล่าวตอนต้นแล้ว

การเท Starter

น้ำผลไม้ที่ใส่น้ำตาล และฆ่าเชื้อเสร็จแล้วต้องรอระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้สารเคมีที่ใช้สลายตัวหมดไปก่อน ถ้ายังเหลืออยู่ก็จะสามารถฆ่ายีสต์ได้เช่นกัน

ปรกติ 1 โอ่งก็ใช้ Starter 3-5 ขวด (โอ่งจุไม่เกิน 100 ลิตร) Starter ที่อายุ 2-3 วัน กำลังมีฟองปุด เต็มที่จะให้ผลดีที่สุด เวลาเทพอเหลือก้นขวดต้องเขย่าเทลงไปให้หมดเพราะนั่นคือตัวยีสต์

ระหว่างการหมัก

ในช่วง 7 วันแรกควรอุดจุก หรือปิดฝาพอหลวม ๆ เพื่อให้ยีสต์ได้อากาศ Oxygen มาก ๆ เพื่อเพิ่มจำนวนยีสต์ก่อน หลังจากนั้นปิดฝาหรือจุกให้แน่นพอถ่ายเท gas ได้เล็กน้อยเท่านั้น เพื่อจะได้อยู่ในขบวน fermentation โดยเป็นการเปลี่ยนน้ำตาลให้เป็น alcohol สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อาจแง้มดูถ้ามีฟองปุดมากแสดงเกิดการหมักเต็มที่ และมีกลิ่นหอมของไวน์ อาจจะชิมรสดูก็ได้ แต่ระวังเชื้ออื่นจะตกลงไปทำให้ wine เสียได้

การหมักถ้าใช้วันน้อย แล้ว Stop wine ก็จะได้ wine ที่ออกรสหวานเพราะมีน้ำตาลเหลืออยู่เราเรียก Sweet Wine ซึ่งเหมาะต่อสุภาพสตรีเพราะเป็น wine ที่อ่อน

ถ้าหมักไว้เป็นเวลานานจนน้ำตาลไม่เหลือก็ได้ dry wine

การหยุดการหมัก (Stopping Wine)

คือการฆ่ายีสต์ เพื่อมิให้ทำปฏิกริยาต่อไปนั่นเอง อาจใช้ความร้อน 60°C นาน 15 นาที หรือสาร K.M.S. อีกก็ได้ เสร็จเรียบร้อยบรรจุขวดที่สะอาด เก็บไว้ดื่มตามต้องการ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แสงศิลป์ 120/1 ถนนบุญศิริ ศาลเจ้าพ่อเสือ กรุงเทพ ฯ 2 โทร. 222-2526

น.ส. จีรพรรณ อึ้งสุประเสริฐ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๐